

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	9
1.1 Роль обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами	9
1.2 Економічна сутність, класифікація та облік основних засобів	21
1.3. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України	25
Висновки до першого розділу	
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ У ТОВ «СТЕЛ»	27
2.1. Економічна характеристика діяльності ТОВ «СТЕЛ»	27
2.2. Організація обліку основних засобів об'єкта дослідження	30
2.3. Аналіз структури та динаміки основних засобів на підприємстві	36
2.4. Аналіз показників ефективності використання основних засобів	43
Висновки до другого розділу	45
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «СТЕЛ»	59
3.1. Рекомендації щодо вдосконалення організації обліку основних засобів на підприємстві	59
3.2. Рекомендації щодо інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою на підприємстві	69
Висновки до третього розділу	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82

ВСТУП

Основні засоби займають вагоме місце в господарській діяльності підприємства, їх частка дозволяє оцінити рівень забезпеченості необхідними умовами для здійснення фінансової діяльності суб'єктом господарювання. Успішне вирішення завдань управління основними засобами та обґрунтування інвестиційної політики в їх частині вимагає ефективного обліку, аналізу та різнобічного використання інформації, яка надається. Надзвичайної актуальності управління основними засобами набуває у зв'язку з широким розповсюдженням застосування прикладних програм з обліку, аналізу, аудиту, корпоративного управління тощо. Підвищення ефективності використання основних засобів підприємств є резервом збільшення прибутку, тож від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку.

На бухгалтерський облік підприємства покладено завдання з поліпшення інформаційного забезпечення управління і контролю за збереженням основних засобів та зміцненням фінансового стану підприємства, підвищенням ефективності діяльності та зменшенням ризику втрати коштів через непродумані дії.

Велике значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства має поінформованість про наявність засобів праці та постійний контроль за їх ефективним використанням. Цьому сприяє добре побудований облік основних засобів.

Одними із елементів системи управління основними засобами підприємства є контроль. Завдання контролю операцій з основними засобами полягає в тому, щоб перевірити збереження і використання основних засобів їх за даними балансу, правильність аналітичного і синтетичного обліку основних засобів, своєчасність відображення в обліку операцій, пов'язаних із введенням їх в експлуатацію, вибуттям, нарахуванням зносу і амортизації основних засобів.

Саме тому функціонування суб'єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції та економічної нестабільності робить актуальним питання раціональності організації і методики обліку, аналізу та аудиту основних засобів.

Метою даної роботи є дослідження обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами та розробка напрямків його удосконалення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: розглянути роль обліково-аналітичного забезпечення, його функції та завдання; розкрити економічну сутність основних засобів, їх класифікацію і оцінку; дослідити значення і завдання обліку та аналізу в управлінні основними засобами підприємства; надати економічну характеристику діяльності об'єкта дослідження; розкрити організацію синтетичного та аналітичного обліку руху основних засобів на підприємстві; дослідити облік амортизації (зносу) та ремонту основних засобів; розкрити організацію і методику аналізу основних засобів підприємства; оцінити ефективність використання основних засобів підприємства; розробити рекомендації щодо вдосконалення організації обліку основних засобів.

Об'єктом дослідження у роботі є основні засоби ТОВ «СТЕЛ». Предметом дослідження є методологія обліку та аналізу основних засобів на підприємстві.

Реалізація вищевказаних завдань здійснювалася з використанням загальноприйнятих методів економічних досліджень, зокрема таких, як балансовий, монографічний, економіко-статистичні методи із застосуванням середніх і відносних величин та рядів динаміки, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний, а також табличний і графічний способи відображення економічної інформації.

У процесі дослідження вивчені праці вітчизняних і зарубіжних вчених, таких, як: Бланк І.О., Бутинець Ф.Ф., Верхоглядова Н.І., Волощук В.О., Загородній А.Г., Камінська Т. Г., Пилипенко А.А., Сук Л.К., Цал-Цалко Ю.С., національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші

інструктивні вказівки і рекомендації Міністерства фінансів України, облікові дані підприємства.

Робота містить наукову новизну у вигляді пропозицій щодо вдосконалення первинного обліку основних засобів у ТОВ «СТЕЛ», методики нарахування амортизації та інформаційного забезпечення управління основними засобами.

Практичне значення дипломної роботи полягає у тому, що розроблені пропозиції можуть бути використані у практичній діяльності ТОВ «СТЕЛ» та інших промислових підприємств. Їх використання дозволить підприємствам оптимізувати амортизаційні відрахування тим самим зменшивши собівартість товарів, при щорічній переоцінці вартість основних засобів буде відображатися об'єктивно та відповідати реальному моральному та фізичному стану, оновлення форм первинних облікових документів призведе до зниження трудомісткості облікових робіт, підвищення інформативності документів та скороченню документообігу.

Кваліфікаційна робота містить 89 сторінок, 8 таблиць, 6 рисунків, список літератури з 74 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Роль обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами

Сучасні підприємства потребують гнучких систем оцінки й аналізу діяльності як своїх підрозділів, так підприємства в цілому.

Успішність діяльності суб'єктів господарювання значною мірою залежить від стану, наявності й ефективності використання основних засобів, що зумовлено визначальною часткою останніх в структурі активів й особливим значенням основних засобів як необхідних засобів праці для виробництва продукції (робіт, послуг).

Дослідження проблем підвищення ефективності використання основних засобів є особливо актуальним для виробничих підприємств, так як їх використання має суттєвий вплив на своєчасність і якість виробленої продукції. Зважаючи на те, що основні засоби суттєво відрізняються між собою за своїм функціональним призначенням, прийняття ефективних управлінських рішень потребує достовірних даних про стан їх використання, одержання яких значною мірою залежить від наявної системи обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємств.

Розглядом обліково-аналітичного забезпечення в своїх працях займалися багато сучасних науковців, серед яких: Бланк І.О., Бутинець Ф.Ф., Волощук В.О., Загородній А. Г., Камінська Т. Г., Пилипенко А.А. та інші. В своїх наукових працях вчені підіймали питання трактування сутності самого поняття «обліково-аналітичне забезпечення» та розкривали більш глибокі питання пов'язанні з розробкою та впровадженням обліково-аналітичне забезпечення.

В економічній літературі застосовуються такі поняття, як: «обліково-аналітичне забезпечення», «обліково-аналітична система», «обліково-

інформаційне забезпечення» та «інформаційна система». Погляди вчених щодо трактування поняття «обліково-аналітичне забезпечення» наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Погляди вчених щодо трактування понять «обліково-аналітичне забезпечення»

Автор	Визначення
Бланк І. О. [29]	Інформаційне забезпечення - це процес безперервного цілеспрямованого підбору відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, планування і підготовки ефективних оперативних управлінських рішень по всіх аспектах фінансової діяльності підприємства.
Бутинець Ф.Ф. [27]	Системою обліково-аналітичного забезпечення підприємства є сукупність методів, за допомогою яких узагальнюються процеси виробництва, постачання і реалізації продукції, вирішуються чітко визначені цілі й забезпечується управління підприємством на основі реалізації його тактичних і стратегічних завдань.
Волощук В. О. [31]	Обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами.
Загородній А. Г. [26]	Система обліково-аналітичного забезпечення підприємства є формою організації всіх видів обліку й аналізу, метою якої є забезпечення менеджерів підприємства інформацією для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень та контролю за їхньою реалізацією.
Камінська Т. Г. [28]	Обліково-аналітичне забезпечення - це безперервне, цілеспрямоване формування відповідних інформаційних потоків, підпорядкованих вимогам аналізу, планування та підготовки і контролю фінансових управлінських рішень.

Як видно з табл.1.1, всі наведені вище трактування поняття, які використовуються для визначення сутності тотожних визначень, характеризують процес акумулювання, обробки і передачі обліково-аналітичної інформації, необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам різних рівнів управління з метою прийняття ними відповідних рішень.

Не викликає сумніву й те, що обліково-аналітичне забезпечення слід розглядати як систему оскільки в гносеологічному розумінні термін «система» означає певну єдність, яка утворюється із багатьох елементів, що перебувають у відносинах і зв'язках один з одним.

Таким чином, під обліково-аналітичним забезпечення пропонуємо розуміти сукупність підсистем внутрішньої та зовнішньої інформації, що забезпечують процес постійного цілеспрямованого збору, обробки та оцінки інформації, необхідної для цілей планування діяльності, розробки, прийняття і реалізації ефективних управлінських рішень.

Обліково-аналітична система має свої тематичні елементи (підсистеми), у яких виділяються підсистеми нижчого рівня. Умовно обліково-аналітичну систему можна розділити на підсистеми внутрішньої інформації та зовнішньої. Зобразимо схему обліково-аналітичної системи на рис. 1.1.

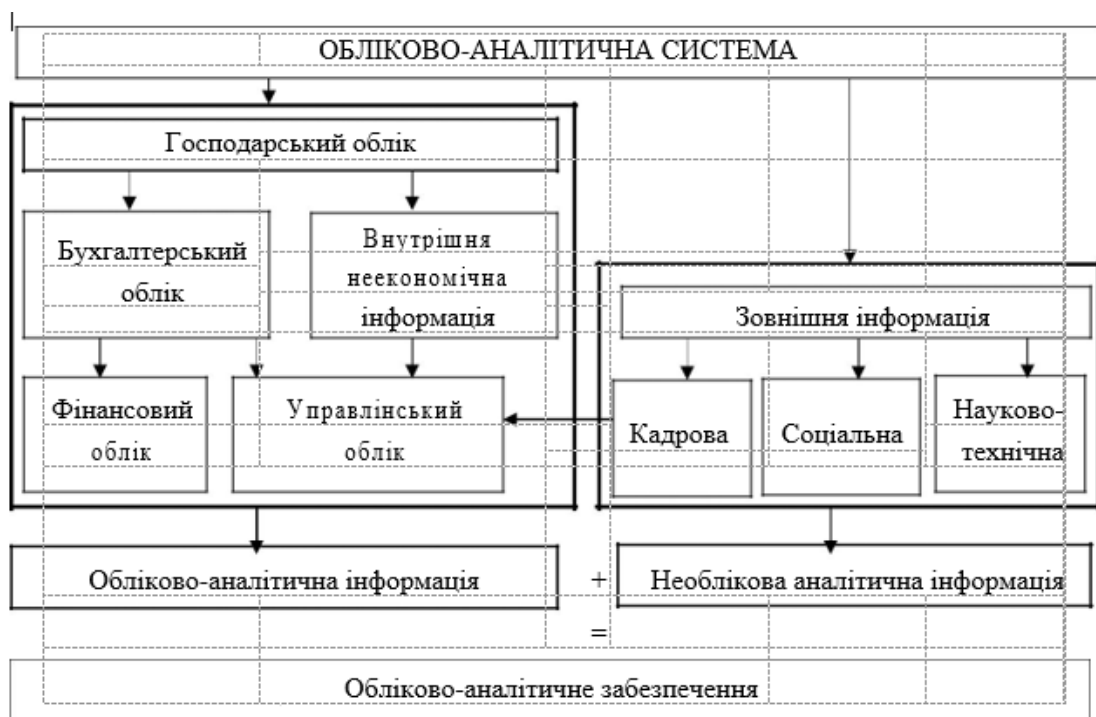

Рис. 1.1. Схема обліково-аналітичної системи [25]

С рис. 1.1 видно, що обліково-аналітична система розкладається на внутрішню інформацію або господарський облік та зовнішню інформацію.

Підсистему господарського обліку можна поділити на види інформації: бухгалтерську та внутрішню неекономічну інформацію. Результати бухгалтерського обліку в свою чергу є основою для фінансового та управлінського обліку. Для управлінського обліку необхідна не лише бухгалтерська інформація, а й внутрішня неекономічна інформація та зовнішня інформація. Шляхом аналізу та синтезу дані господарського обліку формують обліково-аналітичну інформацію, а дані зовні зовнішньої інформації –

необлікову аналітичну. В свою чергу обліково-аналітична та необлікова аналітична інформації разом складають обліково-аналітичне забезпечення.

Функціями системи обліково-аналітичного забезпечення є такі, як:

- 1) інформаційна – забезпечення інформацією про елементи обліково-аналітичної системи зовнішніх і внутрішніх користувачів;
- 2) облікова – здійснення збору, реєстрації, узагальнення, збереження, передачі інформації про факти господарської діяльності підприємства;
- 3) аналітична – обробка облікової, статистичної та необлікової інформації методами аналізу (економічного, статистичного, фінансового, стратегічного, тощо);
- 4) контрольна – здійснення зіставлення планових і фактичних показників діяльності підприємства для підвищення її ефективності.

Завданнями обліково-аналітичної системи є:

- надання інформації для прийняття управлінських рішень;
- оцінка ефективності діяльності з урахуванням особливостей обліку на підприємстві;
- опрацювання напрямків розвитку підприємства в межах загальнодержавних концепцій;
- здійснення контролю та планування діяльності підприємства; удосконалення обліку з урахуванням галузевих особливостей.

Узагальнюючи вищевикладене, можна констатувати, що від інших систем управління обліково-аналітичне забезпечення відрізняється тим, що воно є цілісним, незмінним з певним набором теоретико-концептуальних і методичних елементів.

Під управлінням основними засобами необхідно розуміти процес розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень, а також контроль за їх виконанням щодо формування, використання та відтворення основних виробничих фондів підприємства. При цьому ефективність управлінської системи буде залежати головним чином від якості інформаційної бази, яка є

результатом синергії двох компонентів: зовнішнього та внутрішнього інформаційного забезпечення.

Повна, адекватна та достовірна інформація про наявність та рух основних засобів, їх технічний стан, витрати на формування й відтворення, інтенсивність та ефективність використання це ті дані, на основі яких мають обґрунтовуватися стратегії та прийматися оперативні рішення у сфері управління основними засобами підприємств. Роль такого генератора інформації для потреб управління, крім бухгалтерського обліку, виконує система економічного аналізу.

Формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства передбачає послідовне виконання таких завдань: забезпечення повноти та своєчасності відображення в обліковій системі підприємства операцій з формування, використання та відтворення основних засобів; визначення системи аналітичних показників для оцінки стану, інтенсивності та ефективності використання основних засобів підприємства; формування механізму систематизації та узагальнення необхідної для потреб управління основними засобами підприємства даних бухгалтерського обліку та методики їх наступної трансформації в аналітичну інформацію; розробка та апробація заходів, спрямованих на підвищення рівня ефективності використання основних засобів, а також порядку здійснення контролю за їх виконанням.

Основою інформаційної бази управління основними засобами підприємства є дані бухгалтерського обліку, на підставі яких здійснюється аналіз стану та ефективності використання засобів виробництва. Облікова система є першоджерелом створення інформаційного поля для реалізації усіх інших функцій управління. Дані бухгалтерського обліку, що використовуються в процесі прийняття управлінських рішень, представлені звітною інформацією, а також відомостями за аналітичними та синтетичними рахунками, на яких акумулюється інформація про основні засоби підприємства [32].

Важливою функцією управління підприємством є економічний аналіз, за допомогою якого осмислюється інформація про факти господарського життя, на

його основі розробляються та обґрунтовуються управлінські рішення. За допомогою використання економічного аналізу облікова інформація трансформується в аналітичну. В процесі проведення аналізу стану та ефективності використання основних засобів застосовується увесь арсенал методичних прийомів, однак найбільш поширеним та інформаційно містким є коефіцієнтний аналіз, який на основі розрахунку співвідношення абсолютних величин, характеризує різні аспекти формування, використання та відтворення основних засобів підприємства.

Отже, ефективне управління основними засобами підприємства потребує налагодженої системи обліково-аналітичного забезпечення, здатної своєчасно формувати достовірну інформацію про стан, інтенсивність та ефективність використання засобів виробництва. Адже управлінські рішення, прийняті на основі неактуальної та обмеженої інформації, можуть не тільки не принести бажаного ефекту, а й негативно вплинути на хід виробничого процесу.

1.2. Економічна сутність, класифікація та облік основних засобів

Основні засоби відіграють важливу роль у виробничому процесі організації.

Від того, які засоби праці експлуатуються, в якому стані вони знаходяться і якому рівні технічного розвитку вони відповідають, залежить результат діяльності компанії і його рівень. Прийнято вважати, що основні засоби є часткою всіх засобів виробництва, тобто засобами праці, за допомогою яких у виробничому процесі людина може вплинути на предмет праці, видозмінюючи його для певної мети. Відмінність засобів праці від предметів праці полягає, перш за все, в тому, що вони неодноразово беруть участь у процесі виробництва, при цьому зберігають свою натуральну та речову форму, поступово зношуються і частинами переносять свою вартість на виготовлений продукт.

Слід звернути увагу на те, що в науковій літературі та на практиці разом з поняттям «основні засоби» економісти також використовують такі поняття, як

«основний капітал», «необоротні активи» та «основні фонди». Термін «основний капітал» та «основні фонди» вперше використав шотландський економіст Адам Сміт. Під основним фондом автор розумів будь-яке накопичення продуктів землі і промислової праці, а капіталом – фонди, що приносять дохід та прибуток [1]. Отже, Адам Сміт визначав фонди як матеріальну основу для утворення капіталу. Основоположник марксизму Карл Маркс відносив до основного капіталу ту частину капіталу, що повністю бере участь у виробничому процесі та переносить свою вартість на виготовлену продукцію частинами по мірі зношення [2]. Автор неокласичного синтезу Пол Самуельсон розглядав основний капітал як блага тривалого використання, що їх використовують в якості ресурсів в майбутньому виробництві, одночасно будучи як ресурсом, так і продуктом, на який поширюється право власності [3]. С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі відзначали, що капітал це «Резерв вироблених товарів, що беруть участь у виробництві товарів і послуг». У власних дослідженнях вони виходили з принципу, що основний капітал є благом тривалого користування, його сьогоднішня цінність залежить від того, що він зробить у майбутньому» [4].

В Україні визначення поняття «основні засоби» можливо розглядати зрізних сторін. Велика кількість вчених вивчає теоретичні основи категоріального інструментарію економічної науки, у тому числі й досліджуваного терміну. Тож слід розглянути трактування терміну «основні засоби» зі сторони сучасних науковців (табл. 1.2) та нормативно-правових актів (табл. 1.3).

Таблиця 1.2

Визначення поняття «основні засоби»

Джерело	Визначення поняття
Бабаєв Ю.А. [9]	Основні засоби – це частина майна, використовувана як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців.
Бланк І.А [10]	Основні засоби – сукупність матеріальних активів в формі засобів праці, які багаторазово приймають участь в процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами

Продовження таблиці:

Бутинець Ф.Ф. [11]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк. Корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік.
Верхоглядова Н.І.[12]	Основні засоби – це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою первісну фізичну форму, і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу
Загородній А.Г. [13]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік
Сук Л.К. [14]	Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері.

Таблиця 1.3

Нормативні визначення поняття «основні засоби»

Джерело	Визначення поняття
Податковий Кодекс України [5]	Основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартостіземлі,незавершенихкапітальнихінвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6]	Основні засоби - це сукупність всіх засобів праці, які функціонують в натуральній формі впродовж тривалого часу (більше одного року) як у сфері виробництва, так і в невиробничій сфері і протягом всього терміну служби не втрачають своєї споживчої форми; поступово зменшують свою вартість у зв'язку з фізичним або моральним зносом; беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох виробничих циклів.
Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [7]	Основними засобами є матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально- культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року або операційного циклу, якщо довший за рік.

Продовження таблиці:

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [8]	Основні засоби - це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду.
---	---

Найважливішим законодавчим актом, що регулює бухгалтерський облік є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р №996-XIV зі змінами та доповненнями, але в даному законі відсутнє визначення поняття «основні засоби», тому слід розглянути визначення в Податковому кодексі України та національних і міжнародних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку.

Аналізуючи табл. 1.3 можна виділити основні критерії визнання основних засобів:

- актив, що утримується з метою використання в процесі виробництва, або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам;
- строк використання більше одного року чи операційного циклу; поступово зменшують свою вартість у зв'язку з фізичним або моральним зносом;
- присутній критерій вартісності за яким вирішується чи вважається активосновним засобом чи необоротним матеріальним активом .

При цьому в Податковому кодексі та в Національному положенні бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» йдеться мова про поступове зменшення вартості активу, тобто при визначенні поняття «основні засоби» важливим критерієм визнання є перенесення вартості на товари чи послуги у вигляді амортизації. Також слід зазначити, що згідно з редакцією Податкового кодексу України від 23 травня 2020 року вартісний критерій основних засобів змінився, а саме збільшився з 6 тис. грн до 20 тис. грн, але при цьому підприємства можуть встановлювати його самостійно, зазначаючи його в Наказі про облікову політику підприємства.

Більшість сучасних науковців розглядали в своїх працях проблематику трактування поняття «основні засоби». Деякі з вчених погоджуються з законодавчо прийнятим визначенням поняття, а інші узагальнюють своє бачення та формують власне визначення поняття. Водночас треба наголосити на тому, що у роботах дослідників відсутній єдиний підхід до визначення поняття «основні засоби», його характеристики, визначення його ознак та конкретизації цієї наукової категорії у сучасній економічній науці.

Найбільш визначними є праці таких вчених, як: Бланк І.А., Бутинець Ф.Ф., Верхоглядова Н.І., Загородній А.Г., Сук Л.К., Цал-Цалко Ю.С., їх погляди визначення поняття «основні засоби» наведено в табл. 1.2.

Отже, більшість авторів під основними засобами розуміють матеріальні активи підприємства.

На основі аналізу нормативних документів та праць науковців ознаками основних засобів слід вважати:

- вартісність (перевищення встановленого державою ліміту);
- матеріальне вираження (гроші, засоби виробництва, устаткування тощо);
- функціональне призначення (сфера використання у виробництві, торгівлі чи наданні послуг);
- тривалість використання (не менше одного року);
- зношуваності (здатність до зменшення вартості у зв'язку з використанням-амортизація).

Згідно з цими ознаками та проведеним аналізом нормативного визначення та наукових трактувань слід сформулювати власне поняття «основні засоби». Тож на думку автора, основні засоби – це довгострокові активи, які використовуються при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, вартість яких перевищує встановлений на підприємстві вартісний критерій, і при цьому поступово зменшується шляхом перенесення частини до собівартості товарів, робіт чи послуг у вигляді амортизації.

Класифікацію основних засобів наведено в Податковому кодексі України та в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні

засоби». При цьому слід зазначити, що податкова класифікація основних засобів максимально наближена до їх класифікації в бухгалтерському обліку та має однакові групи та назви груп.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку невизначають чіткої класифікації основних засобів, а лише наводять приклади узагальнених груп подібних активів таких, як: земля, машини і обладнання, автомобілі, літаки, меблі та інше.

Класифікація груп основних засобів й інших необоротних активів згідно з Податковим кодексом наведено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація груп основних засобів й інших необоротних активів згідно з Податковим кодексом України та мінімально допустимі строки їх корисного використання

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
З них: електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми вартість яких перевищує 20000 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар, меблі	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Як видно з табл. 1.4 класифікація груп основних засобів й інших необоротних активів яка визначена Податковим кодексом України представлена у вигляді 16 груп, з яких 9 перших груп саме основні засоби, групи 10-16 інші необоротні матеріальні активи. Кожна група являє собою однакові за характером та способом використання активи, для яких в податковому обліку визначено мінімально допустимі строки корисного використання. Строки корисного використання досить важливі для підприємств, що проводять коригування фінансового результату для нарахування податку на прибуток. Якщо в бухгалтерському обліку строк корисного використання менший за мінімальний податковий, то слід використовувати саме податковий мінімальний строк, а якщо навпаки бухгалтерський строк більший за податковий, то можливо залишити його незмінним. Це не стосується малих підприємств та підприємств, що не проводять коригування фінансового результату.

Перед тим, як розглянути облік основних засобів слід розглянути види вартості за міжнародними та національними стандартами.

В Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» наведено визначення первісної вартості, що є аналогом собівартості в міжнародних стандартах, справедливої вартості, переоціненої вартості, вартості, що амортизується, амортизації та залишкової вартості.

При надходженні основних засобів шляхом придбання чи створення в бухгалтерському обліку актив відображається за первісною вартістю, яка складається з суми витрат на придбання, що включає суму мита, реєстраційних зборів та непрямих податків, витрат що пов'язані з доставкою та доведенням до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою. При безоплатному надходженні основних засобів актив відображається за справедливою вартістю, яка являє собою суму, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції за реальними ринковими цінами.

В процесі експлуатації основні засоби поступово зношуються. Не змінюючи своєї матеріальної форми основні засоби передають частину своєї вартості новоствореному продукту, при цьому стаючи частиною його

собівартості. Амортизація являє собою об'єкт обліку, хоча в майновому комплексі організації такого об'єкта не знайти, це абстрактний об'єкт.

Згідно з Національним положенням (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). Пунктом 26 цього положення визначено методи амортизації основних засобів. Методи амортизації та її розрахунки зображено в рис. 1.2.

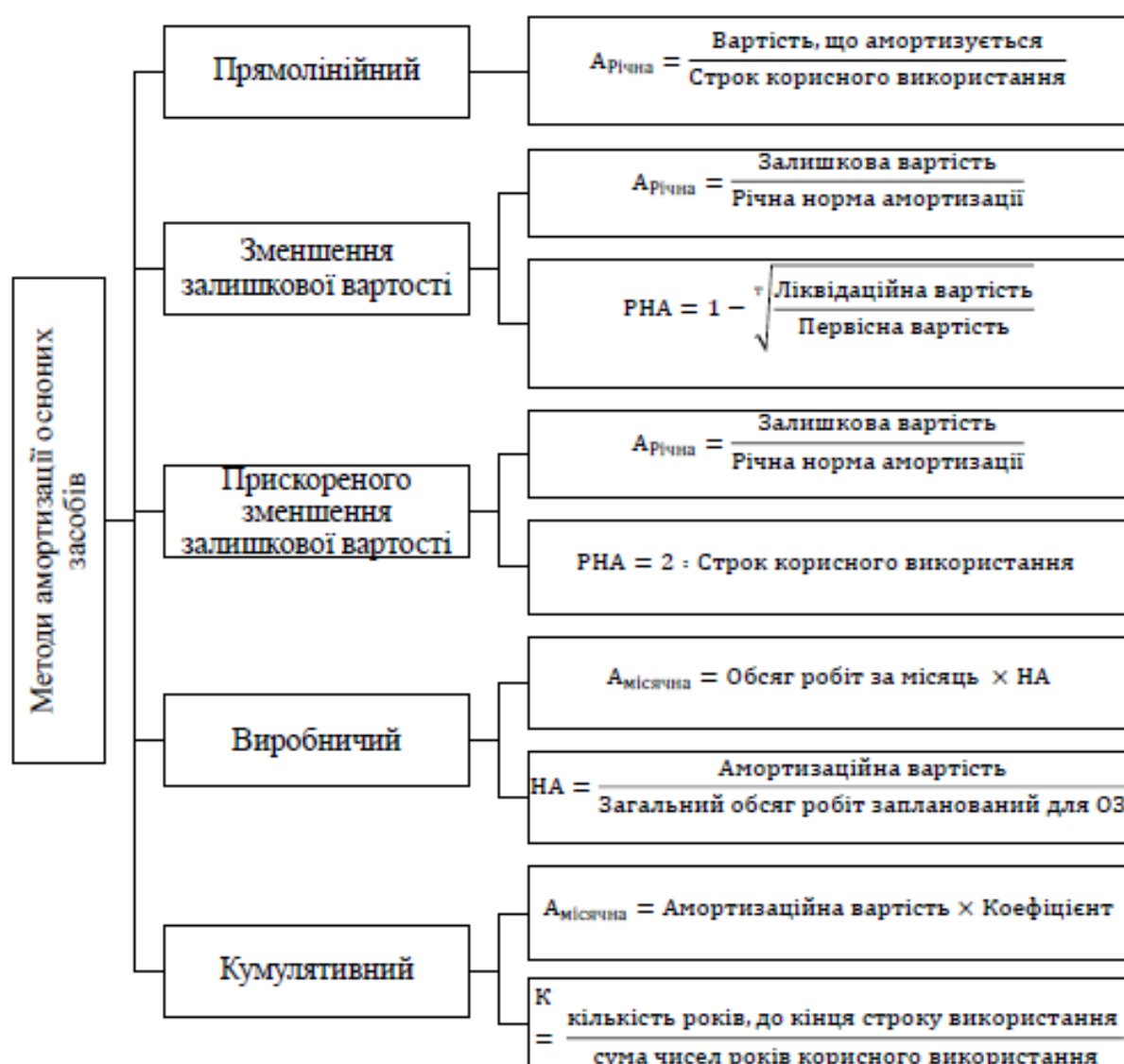

Рис. 1.2. Методи амортизації основних засобів [18]

Ці методи визначені в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», в Міжнародному стандарті

бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» наведено аналогію з цих методів: прямолінійний метод, метод зменшення залишку (зменшення залишкової вартості) та метод суми одиниць продукції (виробничий метод).

Застосування одного із методів нарахування амортизації по групі однорідних об'єктів основних засобів проводиться протягом усього строку корисного використання об'єктів, що входять в цю групу.

У Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для обліку основних засобів є однойменний синтетичний рахунок 10. Цей рахунок є активним, балансовим, основним та матеріальним. Рахунок 10 має 10 субрахунків: інвестиційна нерухомість, земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, будинки та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти та інвентар, тварини, багаторічні насадження, інші основні засоби.

Інформацію про нараховану суму амортизації об'єктів ОЗ та інших необоротних матеріальних активів відображають за кредитом рахунка 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

1.3. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України

В умовах ринкової економіки господарюючі суб'єкти (підприємства, фірми, організації) виступають нижньою ланкою всієї економіки, оскільки саме на підприємстві створюються необхідні суспільству продукція і послуги, використовуються виробничі ресурси, застосовуються прогресивна техніка і технологія.

Промислові підприємства України працюють в складних умовах, більшість з тих, що стали нащадками радянських заводів та фабрик до сих пір використовує обладнання тих часів. Власники великих підприємств відчувають невпевненість та нестабільність економіки країни та світу та неохоче оновлюють основні засоби. Саме тому слід розглянути в динаміці первісну та

залишкову вартості, а також ступінь зносу існуючих основних засобів на підприємствах в Україні не залежно, яким видом діяльності вони зайняті (рис.1.3) [41].

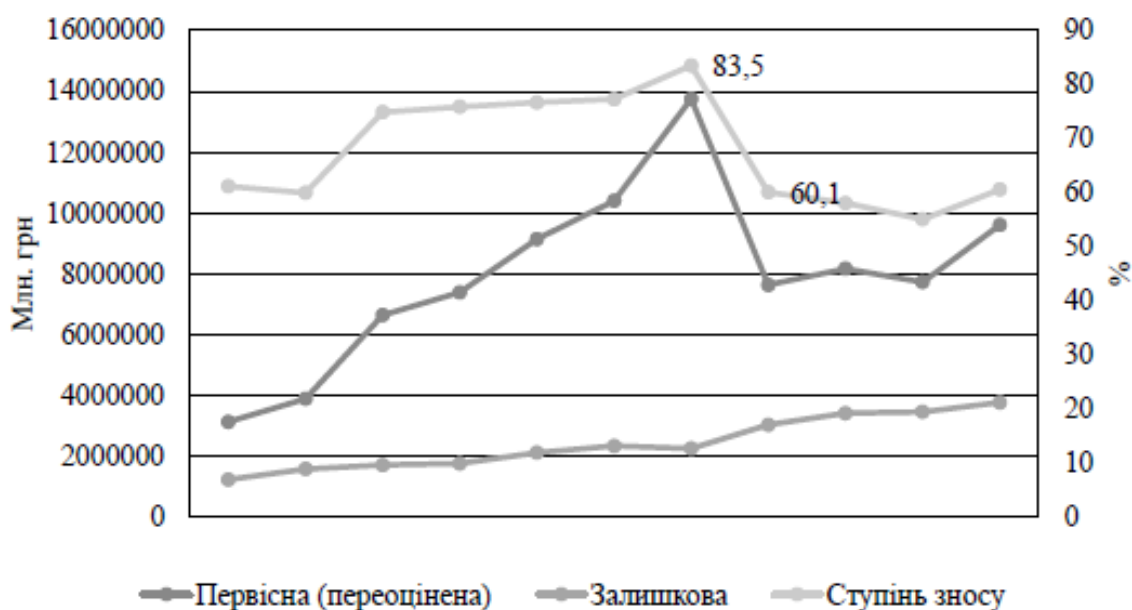

Рис. 1.3. Динаміка первісної та залишкової вартості основних засобів підприємств України з 2011 р. по 2022 р.

На рис. 1.3 відображена динаміка первісної та залишкової вартості основних засобів України з 2011 року по 2022 рік на якій видно піки стрімкого зростання первісної вартості та майже незмінну пряму залишкової вартості, що свідчить про завищену вартість. Найкритичніший показник ступеня зносу був в 2014 році та склав 83,5 %. Такий високий рівень показника свідчить про те, що знос необоротних активів складає 4/5 їх вартості.

Також дивлячись на дані за 2014-2015 рік видно стрімке падіння первісної вартості та ступеня зносу, що свідчить про проведення ліквідації чи переоцінки вартості майна, тим самим відбулося зменшення ступеня зносу з 83,5 % до 60,1 %.

Аналіз вартості основних засобів України за 2017- 2023 роки представлено в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Вартість основних засобів підприємств України у 2017-2023 роках

Роки	У фактичних цінах на кінець року, млн. грн		
	Первісна вартість ^б	Залишкова вартість	Ступінь зносу
2017	7 641 357	3 047 839	60,1
2021	8 177 408	3 428 908	58,1
2022	7 733 905	3 475 242	55,1
2023	9 610 000	3 783 494	60,6

Проводячи аналіз стану основних засобів за 2017- 2023 роки слід звернути увагу на те, що порівняно з 2017 р. у 2021 р. зріс розмір і первісної та залишкової вартості: первісна вартість збільшилась на 7 %, а залишкова вартість збільшилась на 12,5 %. Тобто при зростанні первісної та залишкової вартості знос зменшився на 2 пт. В періоді 2023-2022 рр. також присутнє збільшення вартості, але первісна вартість зросла на 24%, а залишкова всього на 8,9%, при цьому ступінь зносу збільшився на 5,5 пт., що свідчить про те, що зношуваність основних засобів значно посилилась.

Зношуваність основних засобів на кінець 2023 року становила 60,6 %, що значить знос дорівнює майже 2/3 від їх вартості.

В Україні основні засоби використовуються в усіх видах економічної діяльності, при цьому 34% від всієї вартості основних засобів приходить на промисловість, а 18% на транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність.

Оскільки базою практики та об'єктом дослідження є промислове підприємство, то слід детальніше зобразити розподіл вартості промислових основних засобів за галузями та дослідити динаміку, яку зображено на рис. 1.4.

За даними Держаної служби статистики України промислові підприємства поділено на такі види економічної діяльності, як: добувна промисловість і розроблення кар'єрів; переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами.

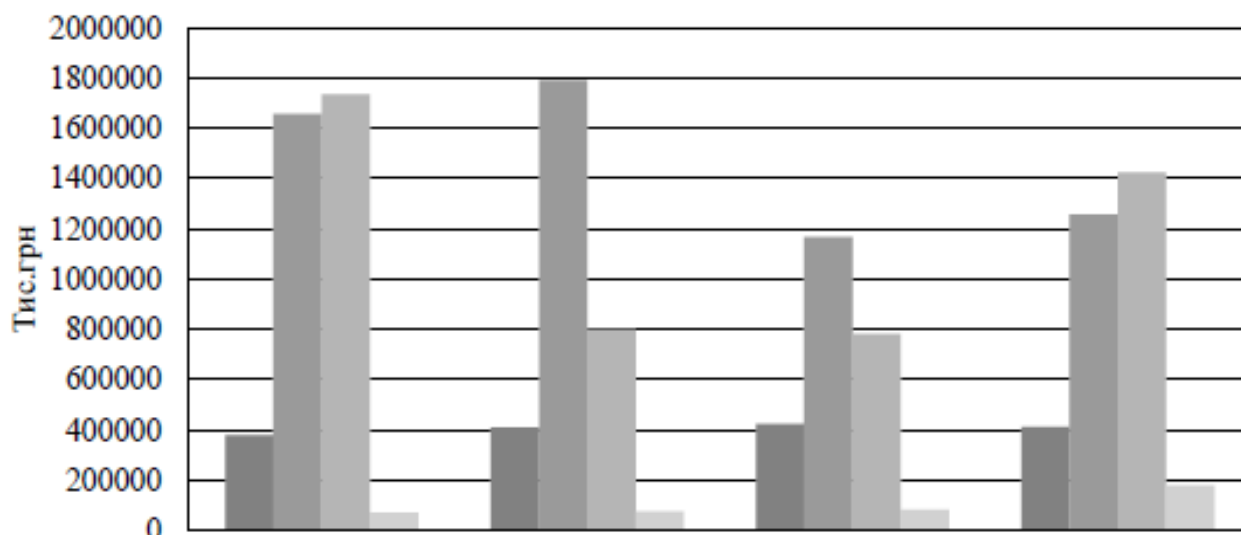

Рис. 1.4 Динаміка вартості основних засобів, що задіяні у промисловості України з 2017 р. по 2023 р.

Якщо аналізувати кожну галузь окремо, то можна сказати, що вартість основних засобів переробної промисловості зазнала стрімке падіння в 2022 році, а в 2023 році зріс був майже невідчутний після падіння. Галузь постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря за роки мала стрімке падіння вартості основних засобів в 2021 році та їх стрімке зростання в 2023 році. Вартість основних засобів задіяних в добувній промисловості та водопостачанні була майже незмінна за аналізований період.

Висновки до першого розділу

Дослідження сутності поняття «обліково-аналітичне забезпечення» показало, що під ним слід розуміти сукупність підсистем внутрішньої та зовнішньої інформації, забезпечують процес постійного цілеспрямованого збору, обробки та оцінки інформації, необхідної для цілей планування діяльності, розробки, прийняття і реалізації ефективних управлінських рішень.

В Україні визначення поняття «основні засоби» можливо розглядати з різних сторін. Велика кількість вчених вивчає актуально теоретичні основи

категоріального інструментарію економічної науки, у тому числі й досліджуваного терміну. Тож найбільш узагальненим визначенням поняття «основні засоби» є: основні засоби - це довгострокові активи, які використовуються при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, вартість яких перевищує встановлений на підприємстві вартісний критерій, і при цьому поступово зменшується шляхом перенесення частини до собівартості товарів, робіт чи послуг у вигляді амортизації.

На основі аналізу нормативних документів та праць науковців ознаками основних засобів слід вважати: вартісність (перевищення встановленого державою ліміту); матеріальне вираження (гроші, засоби виробництва, устаткування тощо); функціональне призначення (сфера використання у виробництві, торгівлі чи наданні послуг); тривалість використання (не менше одного року); зношуваності (здатність до зменшення вартості у зв'язку з використанням-амортизація). Сформовано власне значення поняття «основні засоби» - це довгострокові активи, які використовуються при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг, вартість яких перевищує 20 тис. грн при цьому поступово зменшується шляхом переносу частини своєї вартості до собівартості товарів, робіт чи послуг у вигляді амортизації.

Аналіз динаміки первісної та залишкової вартості, а також ступеню зносу існуючих основних засобів на підприємствах в Україні показав, що найкритичніший показник ступеня зносу був в 2014 році та склав 83,5 % такий високий рівень показника свідчить про те, що знос необоротних активів складає 4/5 їх вартості. Також в 2014- 2017 рр. відбулося стрімке падіння первісної вартості та ступеня зносу, що свідчить про проведення ліквідації чи переоцінки вартості майна, тим самим відбулося зменшення ступеня зносу з 83,5 % до 60,1%. Крім цього за даними Держаної служби статистики України промислові підприємства поділено на такі види економічної діяльності, як: добувна промисловість і розроблення кар'єрів; переробна промисловість; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ У ТОВ «СТЕЛ»

2.1. Економічна характеристика діяльності ТОВ «СТЕЛ»

Товариство входить до групи компаній Nowy Styl, що представлена на європейському ринку та має сучасні заводи в Швейцарії, Німеччині, Польщі та Україні. Група має найбільші темпи розвитку у світі у меблевої промисловості.

Повна назва ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "СТЕЛ".

Головний офіс знаходиться за адресою: Україна, Черкаська обл., місто Сміла, вул. Шмідта, будинок 10.

Основний вид діяльності:

31.01 Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі (основний)

Інші види:

31.02 Виробництво кухонних меблів

31.09 Виробництво інших меблів

46.19 Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту.

Основним видом продукції підприємства в 2022 році: виробництвом стільців та меблів: у натуральному виразі – 1689 тис. шт., у грошовому виразі – 1 262 063 тис. грн , що становить 92,8% від загального об'єму доходів.

В діяльності Товариства присутня залежність від сезонних змін, найбільший обсяг виробництва та продажу в період жовтень-грудень.

Діяльність з продажу меблів Товариство здійснює в межах України та країн Європейського союзу. Значної конкуренції не відчуває. Основні ринки збуту з реалізації продукції, покупних товарів та запасів – Україна (56,9% від

загального об'єму продаж), експортна продажу (43,1% від загального об'єму продаж).

Система управління ТОВ «СТЕЛ» охоплює всі сторони його виробничо-господарської і соціальної діяльності, а також забезпечує ефективне функціонування товариства.

Управління організацією здійснюється відповідно до українського законодавства і Статутом Органами управління Товариства є:

Товариство самостійно планує свою виробничо-господарську діяльність. Продаж продукції, виконання робіт і надання послуг здійснюються за цінами тарифами, що встановлюються самостійно.

Підприємство має розгалужену організаційну структуру на чолі якої знаходиться генеральний директор. Структуру менеджменту компанії зображено на додатку Д. Також виробництво поділено на 10 ділянок – цехів.

Далі у табл. 2.1 проведемо аналіз основних фінансово-економічних показників товариства на основі показників, наданих у фінансовій звітності за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.1

Основні показники господарської діяльності ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

	Показник	Роки			Абсолютні відхилення	
		2021	2022	2023	2023 р.	2022 р.
					до 2022 р.	до 2023 р.
1.	Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг), тис.грн	1251745	1451779	1359297	92482	-92482
2.	Інші операційні доходи, тис. грн.	102088	13900	10313	-88188	-3587
3.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	968090	122660	111518	258519	-111429
4.	Чистий прибуток, тис. грн.	47133	-18742	39839	-65875	58581
5.	Основні засоби (первісна вартість), Тис. грн	71612	89629	257560	18017	167931
6.	Знос основних засобів,	46593	58400	99137,5	11807	40738
7.	Оборотні активи, тис. грн.	504341	558124	540977	53783	-17147
8.	Запаси, тис. грн.	196425	227525	209890	31101	-17635
9.	Зареєстрований капітал, тис. грн.	64313	64313	64313	0	0

Продовження таблиці :

11.	Середня кількість працівників, люд.	1938	1922	1909	-16	-13
-----	-------------------------------------	------	------	------	-----	-----

12.	Фонд оплати праці, тис. грн.	240427	281176	322855	40749	41679
13.	Середньомісячна заробітна плата, грн.	10,338	12,191	14,093	1,853	1,902
14.	Фондовіддача, грн.	50,032	46,488	8,580	-3,545	-37,91
15.	Фондомісткість, грн.	0,019	0,021	0,116	0,002	0,095
16.	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,650	0,651	0,384	0,001	-0,267

Дані табл. 1.6 свідчать про те, що в 2022 році чистий дохід зменшився порівняно з 2023 роком, але збільшився на 8,6% порівняно з 2022 роком, при зменшенні чистого доходу також зменшилась собівартість. Інші операційні доходи в 2023 та 2022 роках зменшились на 86-89% відповідно порівняно з 2022 роком. В 2023 році підприємство мало збиток у розмірі 18,7 млн грн, попри збільшення чистого доходу, а в 2022 році був отриманий чистий прибуток в розмірі 39,8 млн грн попри збільшення вартості основних засобів на 187%. В 2023 році середньорічна вартість запасів зросла на 15,8% порівняно з 2022 роком, а в 2022 році зменшилась на 7,8% порівняно з 2023 роком. Зареєстрований пайовий капітал був незмінний протягом аналізованого періоду.

Середня кількість працівників щорічно зменшується на 16 та 13 осіб в 2023 та 2022 роках відповідно, при цьому відхилення від минулого року не значне, не більше 1%.

Попри зменшення працівників збільшується фонд оплати праці та середньомісячна заробітна плата, яка на кінець 2022 року становила приблизно 14 тис. грн. Фондовіддача зменшилась на 81,5% порівняно з 2023 роком, при цьому коефіцієнт зносу основних засобів зменшився на 41%, що свідчить про оновлення основних засобів.

Організація бухгалтерського обліку регулюється Наказом про облікову політику ТОВ «СТЕЛ».

Згідно з наказом про облікову політику ТОВ «СТЕЛ» бухгалтерський облік операцій здійснюється автоматизовано з використанням ERP системи 1С: Підприємство 8.2. в конфігурації «Управління виробничим підприємством» ,

облік ведеться головним бухгалтером, замісником головного бухгалтера та галузевими бухгалтерами, посади яких входять до штатного розкладу підприємства.

Головний бухгалтер забезпечує дотримання вимог, передбачених законодавством з питань організації і ведення бухгалтерського та податкового обліку. Він несе відповідальність за ведення податкового обліку, правильність і своєчасність складання і подання податкової звітності згідно з чинним законодавством.

2.2. Організація обліку основних засобів на підприємстві

Бухгалтерський облік на ТОВ «СТЕЛ» ведеться згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

Обліком необоротних активів на підприємстві займається окремий бухгалтер, а контроль правильності ведення обліку є обов'язком головного бухгалтера.

Згідно з ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи [52].

Згідно з наказом про облікову політику ТОВ «СТЕЛ» бухгалтерський облік операцій здійснюється автоматизовано з використанням ERP системи «1С: Підприємство 8.2.» в конфігурації «Управління виробничим підприємством».

Управління виробничим підприємством дозволяє побудувати систему інформаційно-аналітичної, методичної та інструментальної підтримки керівництва підприємства у досягненні поставлених цілей. Дана типова конфігурація дозволяє вести одночасно: моніторинг та аналіз показників діяльності підприємства; управління фінансами; бухгалтерський облік, як за

національними, так і міжнародними стандартами обліку; податковий облік; займатися планування та прогнозуванням; управлінням виробництвом; управління запасами та складами; організувати продажі та закупівлі; вести облік заробітної плати та управління персоналом.

В типовій конфігурації формується потрібна кількість довідників, необхідних для зберігання даних про об'єкти, що застосовуються при автоматизації даної предметної сфери. Центральну роль для основних механізмів, що створюються компонентами системи, відіграють документи. Всі документи (незалежно від виду) створюють єдину послідовність. Фактично, ця послідовність відображає ланцюжок подій – так, як вони відбувалися реальним шляхом. У середині дати послідовність документів обумовлюється їх часом, при цьому час документа видається не стільки засобом відображення справжнього часу створення документа, скільки засобом, яке дозволяє чітко врегулювати послідовність документів всередині однієї дати. Дані, що заносяться в документ (реквізити документа), зазвичай включають інформацію про подію, що відбулася: наприклад, в накладній – дані про те, яких товарів і скільки відвантажено і з якого складу. У наказі про прийом на роботу такі дані включають – інформацію про співробітника, оклад, інші відомості. Крім запису, для документа досить актуальною властивістю є його проведення. При проведенні документ дозволяє відобразити зафіксоване їм дію в механізмах, що створюються компонентами.

Для перегляду документів в системі «1С: Підприємство» передбачені довідники, що дозволяють переглянути список документів, поділених за видами документів, або всіх документів одночасно. Кожен вид документа відноситься до певного журналу. Сам журнал документів не створює нових даних в системі, а виконує роль засобу перегляду переліку документів одного або декількох видів.

У довіднику «Основні засоби» зберігаються відомості про основні засоби, які, як передбачається, не змінюються з часом і не залежать від специфіки

конкретної організації при постановці його на облік. В цьому довіднику є перелік документів обліку основних засобів.

Результатами роботи в «ІС: Підприємство» є формування первинних документів, які мають вигляд заповнених типових форм для всіх підприємств, затвердженні Наказом Міністерства статистики України від 29.12.95 №352 «Про затвердження типових форм первинного обліку» [56].

Для аналітичного обліку основних засобів передбачено «Інвентарна картка обліку основних засобів» (форма № ОЗ – 6) . Цей документ застосовують для всіх видів основних засобів, заповнюють в одному примірнику на підставі Акту приймання передачі основних засобів».

Облік основних засобів поділяється на 4 ділянки обліку, а саме: надходження, амортизація, поточний облік, вибуття.

Існує декілька варіантів надходження основних засобів на підприємство: в результаті придбання у постачальників; в результаті будівництва (власними силами чи підрядним способом); на бартерній основі за договором обміну; від засновників, як внесок до статутного капіталу; шляхом безоплатної передачі.

Для приймання основного засобу на ТОВ «СТЕЛ» створюється комісія, склад якої залежить від вартості активу та специфіки його використання. Дана комісія проводить огляд та приймає його в експлуатацію, передаючи в підзвіт певній особі. Для оприбуткування основних засобів використовується Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (типова форма № ОЗ-1). Досить важливим є те, що при надходженні основного засобу на підприємство його облік може відбуватися з використанням інвестиційного синтетичного рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

У разі придбання та або виготовлення основного засобу, при надходженні активу на підприємство в бухгалтерському обліку відображається проведення по дебету субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів».

Також на субрахунок 152 при придбанні активу у постачальників акумулюють витрати пов'язані з реєстраційними зборами, сумами мита,

непрямими податками, витратами на транспортування, установку, монтаж та доведення засобу до придатного до використання стану.

При створенні власноруч основних засобів на субрахунок 152 списуються накопичені прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці, ЄСВ, нарахований на зарплату працівників, зайнятих у виготовленні основних засобів, загальновиробничі витрати, вартість послуг сторонніх організацій, амортизацію необоротних активів, які використовуються при виготовленні основних засобів та інші витрати.

При виготовленні об'єкта основних засобів підрядним способом на субрахунок 152 списується сума витрат за Актом виконаних робіт та сума супутніх витрат, по аналогії зі звичайним придбанням у постачальників.

При надходженні основного засобу шляхом обміну спочатку списується амортизація, а потім об'єкт переводять до складу необоротних активів утримуваних для продажу, тим самим з рахунку 10 на субрахунок 286 (Дт 286 Кт 10). Якщо за договором міні обмін відбувається на подібний актив в обліку така операція проходить без використання інвестиційного рахунку, а при обміні на неподібний актив залишкову вартість списують на субрахунок 943 «Собівартість реалізованих виробничих активів».

Якщо при формуванні статутного капіталу засновник вирішив зробити внесок до капіталу у вигляді необоротного активу, то проводиться відображення формування статутного капіталу, за дебетом рахунку 46 «Неоплачений капітал», за кредитом рахунку 40 «Зареєстрований (пайовий) капітал». Після цього за дебетом рахунку 152 акумулюються супутні витрати та проведенням за дебетом субрахунку 152 та кредитом рахунку 46 списується справедлива вартість переданого від засновника необоротного активу.

При безоплатному отриманні можливо зарахувати основні засоби з обмінанням інвестиційного рахунку, а можливо використовуючи його. При цьому слід збільшити додатковий капітал підприємства на справедливу вартість активу. В залежності від способу господарське проведення операції може

виглядати так: за дебетом рахунок 10 чи субрахунок 152, а за кредитом субрахунок 424 «Безоплатно одержані необоротні активи».

Амортизація основних засобів являє собою спосіб відшкодування витрат пов'язаних з придбанням або спорудженням основних засобів, шляхом перенесення вартості основних засобів на собівартість продукції (робіт, послуг), а по об'єктах невиробничого призначення – на власні джерела.

Якщо матеріали і сировина списуються на собівартість у міру списання у виробництво в повній сумі, то основні засоби – частинами. По-перше, це пов'язано з тим, що об'єкти основних засобів не переносяться безпосередньо на продукцію (роботи, послуги). По-друге, термін експлуатації основних засобів перевищує один рік. По-третє, вартість основних засобів, як правило, висока і включення її відразу в собівартість призведе до небажаних фінансових наслідків.

Поняття амортизації означає процес перенесення вартості основних засобів на собівартість продукції. Здійснюється цей процес шляхом нарахування зносу, який обліковується на рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

Нараховують амортизацію щомісячно протягом строку корисного використання. Починають нараховувати амортизацію з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання. Нарахування амортизації тимчасово призупиняють на період переведення об'єкта основних засобів на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію.

Товариство «СТЕЛ» відображує нарахування амортизації в Відомості нарахування амортизації, а розрахунок в документі типової форми «Розрахунок амортизації основних засобів» (форма ОЗ №14) та «Розрахунок амортизації по автотранспорту» (форма ОЗ №16).

Підприємство згідно з пунктом 26 НП(С)БО 7 може нараховувати амортизацію основних засобів із застосуванням одного з п'яти методів. Обліковою політикою ТОВ «СТЕЛ» було обрано використання прямолінійного

методу для всіх об'єктів основних засобів. При цьому вартість об'єкта основних засобів списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації та не береться до уваги моральний знос та розмір амортизації залежить лише від строку використання об'єкта.

Податкову амортизацію розраховують тільки за тими об'єктами, які є основними засобами у розумінні Податкового кодексу України. Таким чином, окремий податковий облік доведеться вести за необоротними активами, вартість яких перевищує 20000 грн, а для введених в експлуатацію до 01.08.2023 р – 6000 грн, для введених в експлуатацію до 01.09.2017 р. – 2500 грн.

В ТОВ «СТЕЛ» розрізняють такі види робіт, спрямованих на підтримку і відновлення працездатності об'єктів основних засобів, а також на поліпшення їх технічних характеристик: технічне обслуговування, поточний ремонт, аварійний ремонт, капітальний ремонт і поліпшення (добудова, дообладнання, реконструкція, модернізація, модифікація тощо).

При технічному обслуговуванні, поточному та аварійному ремонті не змінюються якісні показники активу, а лише проводяться процедури підтримки об'єкта у придатному для використання стані та можливості отримання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигід від його використання. При цьому товариство виконує такі роботи самостійно та оформлює їх актом в якому відображається списання товарно-матеріальних цінностей та до таких актів прикладається Наряд – замовлення, в якому описуються проведені роботи, їх виконавці, їх кваліфікації та час виконання ремонтних робіт.

При капітальному ремонті та поліпшенні збільшується первісна вартість поліпшуваних об'єктів основних засобів, тобто в результаті збільшуються майбутні економічні вигоди від їхнього використання. Але капітальний ремонт може бути спрямований на підтримку об'єкта в робочому стані й отримання первісно запланованої економічної вигоди від його використання, тоді такий капітальний ремонт відобразатиметься у обліку точно так, як і витрати на ТО і поточний ремонт.

Напідставіюглядускладаютьсявідомостідефектів(дефектнийакт,дефектна відомість) окремо на кожний об'єкт, що підлягає ремонту (поточному або капітальному). Відомості дефектів оформляє механік (електрик або інший компетентний фахівець) підрозділу підприємства. Приймання об'єкта основних засобів після закінчення ремонту, реконструкції та модернізації оформляється типовою формою «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» (форма № ОЗ-2).

Якщо капітальний ремонт призводить до модернізації чи поліпшення, то витрати на поліпшення, у міру їх здійснення, накопичуються за Дт 151 «Капітальне будівництво» (якщо це будівельні роботи з поліпшення будівлі або споруди) або Дт 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів». При цьому робиться бухгалтерський запис по дебету субрахунку 151 чи 152, а по кредиту акумулюються витрати на поліпшення рахунками 66, 65, 20 та ін. Якщо поліпшення полягає в установленні на об'єкт основних засобів додаткового обладнання, придбаного в постачальника, тоді на вартість обладнання робиться запис Дт 152 Кт 631 або 685; при введенні в експлуатацію поліпшень робиться запис Дт 105 - Кт 151, 152 – збільшення балансової вартості об'єкта основних засобів на суму витрат із поліпшення. Основні засоби вибувають з організації в результаті: продажу, списання або ліквідації, передачі у вигляді внеску в статутний капітал інших організацій, безоплатної передачі, з інших причин.

Для реалізації об'єкт переводять до складу необоротних активів утримуваних для продажу, тим самим з рахунку 10 на субрахунок 286 (Дт 286 Кт 10), перед цим списуючи амортизації, а потім реалізують його як звичайні товари.

При повному чи частковому списанні непридатних основних засобів складають документ типової форми «Акт на списання основних засобів» (форма № ОЗ -3) (Н) або форми «Акт на списання автотранспортних засобів» (форма № ОЗ -4).

Підприємство має велику кількість основних засобів в та активів з правом користування, облік яких та розкриття її у фінансовій звітності

регулюються нормами П(с)БО 14 «Оренда» та МСФЗ 16 «Оренда». Основні засоби, отримані підприємством на підставі договорів операційної оренди, обліковуються в орендаря на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи». При цьому отриманий в операційну оренду об'єкт основних засобів відображається на позабалансовому рахунку бухгалтерського обліку за вартістю, вказаною в угоді про оренду.

Для виконання завдань з обліку основних засобів на підприємстві повинна бути розроблена раціональна система документообігу відповідно до затвердженого в ній графіка, визначені особи, відповідальні за збереження та переміщення об'єктів основних засобів.

Всі господарські операції, що проводяться організацією, повинні оформлятися виправдувальними документами. Загальний порядок документування операцій з обліку основних засобів з використанням типових форм наведено в рис.2.1.

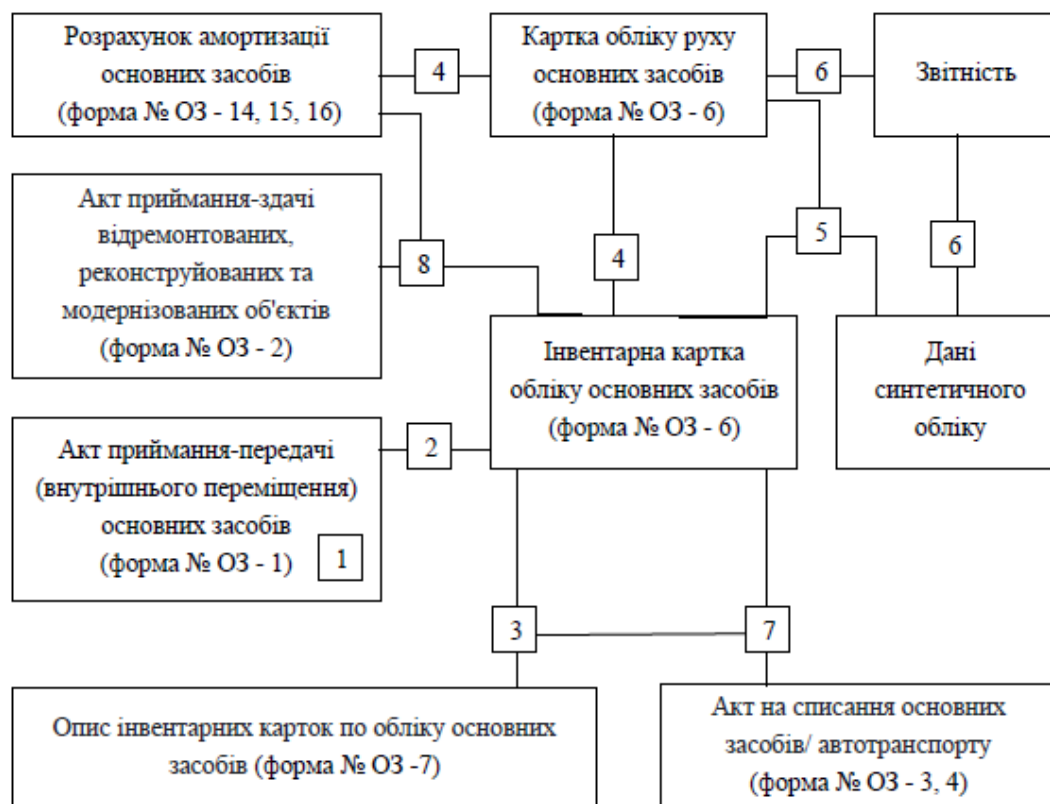

Рис. 2.1 Схема документування операцій з обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів

Пояснення до схеми документування операцій з обліку основних засобів:

- 1) надходження об'єкту основних засобів супроводжується Актом приймання-передачі основних засобів та передається до бухгалтерії, де зберігається протягом терміну експлуатації;
- 2) на підставі Акту приймання – передачі відкривається та заповнюється Інвентарна картка;
- 3) заповнені інвентарні картки реєструються в описі інвентарних карток;
- 4) за даними інвентарних карток, а також за даними форм розрахунку амортизації в кінці місяця заповнюються картки обліку основних засобів;
- 5) інвентарні картки, а також картки обліку руху основних засобів звіряються з даними синтетичного обліку;
- 6) у кінці звітного року за даними карток обліку руху основних засобів та за даними синтетичного обліку заповнюються дані звітності щодо основних засобів;
- 7) після ліквідації основних засобів і складання актів на їх списання перший примірник акту передається до бухгалтерської служби, де на його підставі робиться запис до інвентарного списку основних засобів, також вилучається відповідна інвентарна картка, що відображається в описі інвентарних карток з обліку основних засобів. Другий примірник акту залишається у матеріально відповідальній особі. Вилучена картка зберігається у бухгалтерській службі протягом встановленого періоду;
- 8) акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, підписаний матеріально відповідальною особою, яка приймає основні засоби, та представником відділу чи підприємства, де здійснювався ремонт, передається до бухгалтерії. У бухгалтерії на підставі акту здійснюється запис до Картки обліку руху основних засобів та вносяться зміни до Розрахунку амортизації щодо збільшення балансової вартості основних засобів на суму витрат, пов'язаних із завершенням модернізації, реконструкції тощо.

Дослідивши облік основних засобів доцільно буде провести їх аналіз за двома напрямками, а саме дослідження структури та динаміки і аналіз показників ефективності. Слід звернути особливу увагу на використовувані товариством основні засоби, що знаходяться в оренді, облік яких ведеться на забалансових рахунках.

2.2. Аналіз структури та динаміки основних засобів

Аналіз структури та динаміки основних засобів ТОВ «СТЕЛ» слід розділити на 2 частини: дослідження забезпеченості основними засобами та аналіз руху основних засобів.

Для дослідження забезпеченості підприємства здійснено групування основних засобів відповідно до груп класифікації (табл. 2.1) та проведено аналіз їх динаміки та структури (табл. 2.2).

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки і структури власних основних засобів ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Найменування основних засобів	Роки					
	2021		2022		2023	
	Вартість, тис. грн	Питома вага, %	Вартість, тис. грн	Питома вага, %	Вартість, тис. грн	Питома вага, %
Будівлі та споруди	139,5	0,56	110,5	0,35	128	0,08
Машини та обладнання	22709	90,77	29368	94,04	27499	17,32
Транспортні засоби	127	0,51	127	0,41	191,5	0,12
Інші	2043	8,17	1623,5	5,20	130919	82,48
Всього	25018,5	100,00	31229	100,00	158737,5	100,00

Аналізуючи дані табл. 2.1 можна зробити висновок, що в ТОВ «СТЕЛ» облік та аналіз основних засобів ведеться за 4 групами. В 2022 році найбільшу питому вагу в вартості всіх власних основних засобів займали машини та обладнання – 90,77 %, далі за зменшенням ваги є інші необоротні активи – 8,17 %, останній відсоток у вартості основних засобів займали будівлі та споруди та транспортні засоби. В 2023 році питома вага машин та обладнання збільшилась та займала 94,04 %. В 2022 році найбільшу питому вагу мали інші необоротні активи – 82,48 %. В фінансовій звітності товариства вказано, що до складу інших необоротних активів були включені активи з права користування залишкова вартість яких на 31.12.2022 становила 117 163 тис. грн. Тобто активи з права користування в 2022 році становили 73,8 % від загальної вартості основних засобів.

Тож, оскільки товариство у власній виробничій діяльності використовує не лише власні основні засоби, слід провести аналіз динаміки і структури орендованих основних засобів в табл. 2.2

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки і структури орендованих основних засобів ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Найменування основних засобів	2021		2022		2023	
	Вартість, тис. грн	Питома вага, %	Вартість, тис. грн	Питома вага, %	Вартість, тис. грн	Питома вага, %
Будівлі та споруди	35	0,03	40	0,03	0	0,00
Машини та обладнання	107177	88,38	111066	93,95	70828,5	94,25
Транспортні засоби	2817,5	2,32	2113,5	1,79	1324,5	1,76
Інші	11244,5	9,27	5003	4,23	3000,5	3,99
Всього	121274	100,00	118222,5	100,00	75153,5	100,00

Аналізуючи дані табл. 2.2 можна зробити висновок, що в 2022 та 2023 роках структура орендованих основних засобів схожа на структуру власних

основних засобів в 2022 та 2023 році відповідно. А в 2022 році найбільшу питому вагу в вартості всіх орендованих основних засобів займали машини та обладнання – 94,25 %, далі за зменшенням ваги є інші необоротні активи – 3,99%, останні 2 відсотки у вартості орендованих основних засобів займали транспортні засоби. На відміну від 2022 та 2023 років товариство не використовувало орендовані будівлі та споруди.

Для оцінки співвідношення власних та орендованих основних засобів слід розглянути їх співвідношення що зображено на рис. 2.2.

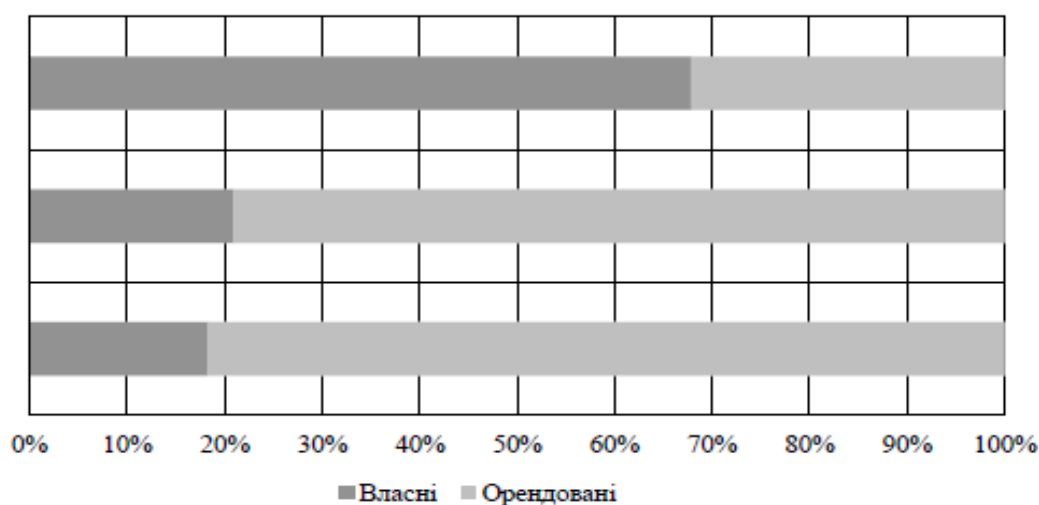

Рис. 2.2. Співвідношення вартості власних та орендованих основних засобів ТОВ «СТЕЛ»з 2017 р. по 2022 р.

На рис. 2.2 видно, що у виробничому процесі ТОВ «СТЕЛ» в 2021 та 2022 роках було задіяно більша кількість орендованих власних засобів, ніж власних. Співвідношення орендованих основних засобів до власний складало 80% на 20%. В 2022 році відбулося відчутне зменшення орендованих активів з 80% до 32%.

Дані зміни в структурі основних засобів відбулись в першу чергу в зв'язку з тим, що ТОВ «СТЕЛ» перейшло на облік за міжнародними стандартами. При цьому Міжнародні стандарти дозволяють включити вартість деяких з орендованих активів до інших основних засобів у вигляді активів з права користування.

Згідно з МСБО 16 «Оренда» актив із права користування – це визнаний орендарем згідно з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності актив, який представляє право орендаря використовувати базовий актив протягом строку оренди.

На наступному етапі, для визначення показників руху основних засобів підприємства, необхідно надати якісну характеристику за допомогою коефіцієнтного аналізу використовуючи при цьому такі коефіцієнти, як:

- коефіцієнт оновлення основних засобів (K_o), який дає узагальнену вартісну оцінку приросту основних засобів за певний період і показує частку нових основних засобів у наявних на кінець звітного періоду основні засоби;
- коефіцієнт вибуття основних засобів ($K_{вб}$), який показує яка частина основних засобів, наявних на початок року у підприємства, вибула з експлуатації за звітний період;
- коефіцієнт заміни основних засобів ($K_{зам}$), який показує частку нововведених основних засобів, спрямовану на заміну тих, що вибувають;
- коефіцієнт розширення парку машин ($K_{розшир}$);
- коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{прід}$) показує, яку частку становить залишкова вартість від первісної вартості основних засобів за звітний період, тобто він показує, в якому фізичному стані знаходяться основні засоби підприємства на дату звіту;
- коефіцієнт зносу основних засобів ($K_{зносу}$), який характеризує частку вартості основних засобів, списану на витрати підприємства в попередніх періодах.

Для розрахунку наведених коефіцієнтів слід підібрати та згрупувати дані для аналізу в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Вихідні дані аналізу руху основних засобів ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Показник, тис. грн	Роки		
	2021	2022	2023
Вартість основних засобів на початок періоду, $OZ_{поч}$	19625	30412	173593

Вартість основних засобів на кінець періоду, $OZ_{кін}$	30412	32046	143252
Вартість основних засобів які поступили, $OZ_{поступ}$	22549	19450	14709
Вартість вибулих основних засобів, $OZ_{виб}$	1621	4944	5817
Сума накопиченої амортизації, А	51964	64836	118754
Залишкова вартість основних засобів, ЗВ	30412	32046	143252
Первісна вартість основних засобів, ПВ	82376	96882	262006

З вихідних даних слід провести аналіз руху основних засобів ТОВ «СТЕЛ» у вигляді табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз руху основних засобів ТОВ «СТЕЛ»

Показник	Розрахунок	Роки			Абсолютні відхилення	
		2017	2018	2019	2018 р до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Коефіцієнт оновлення основних засобів	$Ko = \frac{OZ_{поступ}}{OZ_{кін}}$	0,741	0,606	0,103	-0,503	-0,135
Коефіцієнт вибуття основних засобів	$K_{виб} = \frac{OZ_{виб}}{OZ_{поч}}$	0,083	0,163	0,034	-0,129	0,08
Коефіцієнт заміни основних засобів	$K_{зам} = \frac{OZ_{виб}}{OZ_{поступ}}$	0,072	0,254	0,395	0,141	0,182
Коефіцієнт розширення парку машин	$K_{розши} = 1 - \frac{K_{зам}}{Ko}$	0,928	0,746	0,605	-0,141	-0,182
Коефіцієнт придатності основних засобів	$K_{прид} = \frac{ЗВ}{ПВ}$	0,369	0,331	0,547	0,216	-0,038
Коефіцієнт зносу основних засобів	$K_{зносу} = \frac{ПВ}{А}$	0,631	0,669	0,453	-0,216	0,038

Порівнюючи показники коефіцієнту оновлення, слід зазначити, що стрімке зменшення показника свідчить про те, що товариство зменшує майновий потенціал.

Аналізуючи коефіцієнт вибуття можна сказати, що в 2022 році було найменше значення показника, що свідчить про те, що вартість активів, що вибули, в 2022 році становила 3,4% від вартості основних засобів, що на 13% менше ніж в 2023 році, та на 5% ніж в 2022 році.

Порівнюючи значення показники коефіцієнту заміни, можна зазначити, що в 2022 році спостерігалось найбільше значення показника, що свідчить про

те, що на 39,5 % введених основних засобів припадає вартість вибулих. В 2023 році даний показник був менший на 14 %, а в 2022 – на 32%.

Порівнюючи значення показники коефіцієнту розширення можна сказати, що за аналізований період відбувається поступове зменшення цього показника. При цьому найменшого значення показник набув в 2022 році, та зменшився порівняно з 2023 роком на 19%.

Умовним нормативом є значення коефіцієнта придатності більше 0,5. Порівнюючи значення показники коефіцієнту придатності, можна сказати, що в лише в 2022 році показник перевищив поріг нормативного значення.

Нормативне значення коефіцієнта зносу відсутнє, але на практиці більшість підприємств намагаються не перевищувати 50%, але все ж таки значення показнику залежить від виду діяльності. Провівши аналіз коефіцієнта зносу можна сказати, що в 2022 році підприємство ліквідувало повністю списані основні засоби тим самим зменшивши значення показника до 45,3%, що є мінімальним за аналізований період. Найбільше значення показник мав в 2023 році та становив 66,9%, тобто 2/3 первісної вартості є сумою накопиченої амортизації.

Отже, після проведення аналізу руху основних засобів на ТОВ «СТЕЛ» можна зробити висновок, що показник оновлення зменшився, оскільки при аналізі були не враховані активи з права користування, які надійшли на підприємство не на забалансові рахунки, а до складу основних засобів тим самим збільшивши їх балансову вартість. Це також вплинуло на коефіцієнт вибуття, який порівняно з минулими роками зменшився, але при цьому вартість вибулих основних засобів протягом аналізованого періоду збільшувалась та в 2022 році порівняно з 2023 росла на 17,7%. Показники коефіцієнту заміни свідчать про те, що в 2022 на 39,5 % введених основних засобів припадає вартість вибулих, в динаміці даний показник збільшується. Важливим є те, що коефіцієнт придатності основних засобів лише в 2022 році подолав умовно нормативне значення.

Тож після проведення аналізу руху основних засобів слід провести аналіз показників ефективності їх використання.

2.3. Аналіз показників ефективності використання основних засобів

Основні засоби є основою виробничого процесу. Від обсягу основних засобів, технічного їх вдосконалення, оновлення та модернізації, ступеня та ефективності використання залежить обсяг і якість продукції, продуктивність праці, прибуток і рентабельність організації. Показники ефективності використання основних засобів відображають співвідношення отриманих фінансових результатів організації і використовуваних для досягнення цих результатів основних засобів.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів дозволяє визначити, наскільки продуктивно використовується обладнання і який ступінь забезпеченості виробництва технікою і обладнанням.

Аналіз ефективності використання основних засобів виступає складовою управлінського обліку і дає відповіді на наступні питання:

- як вплинув стан основних фондів на продуктивність праці і яка динаміка;
- який ступінь завантаження устаткування;
- чи потрібно проведення ремонту основних засобів та наскільки економічно виправданими будуть додаткові вкладення.

Ефективність використання основних засобів характеризується співвідношенням темпу зростання випуску продукції і темпів зростання вартості основних засобів.

Одним з важливих показників в оцінці ефективності використання основних засобів є фондоозброєність. Фондоозброєність розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до середньооблікової кількості працівників в даній організації, за допомогою даного показника

можна відобразити ступінь забезпеченості працівників підприємства основними виробничими засобами, до яких можна віднести обладнання та інструменти, транспорт і машини, споруди і будівлі, споруди, всю виробничу інфраструктуру в цілому. Ця величина повинна збільшуватися, тому що від неї залежить озброєність і продуктивність праці.

Наступним узагальнюючим показником ефективності використання основних засобів – фондомісткість. Це величина, зворотна фондовіддачі. Вона розраховується як відношення вартості основних виробничих засобів до обсягу продукції, що випускається, або виручки. Таким чином, фондомісткість – це показник, який характеризує вартість основних виробничих засобів, необхідних для виробництва однієї гривні виробленої та проданої продукції.

Динаміку показників фондоозброєності та фондомісткості основних засобів на ТОВ «СТЕЛ» наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз фондоозброєності, фондомісткості ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Показники	Розрахунок	Роки			Абсолютні відхилення	
		2021	2022	2023	2023 р до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.
Фондоозброєність	$FO = OZ_{cp} : K\text{-ть}$ працюючих	12,909	16,248	82,987	3,34	66,74
Фондомісткість	$FM = OZ_{cp} : ЧД$	0,020	0,022	0,117	0,002	0,095

З даних табл. 2.5 видно, що порівняно з 2023 роком фондоозброєність збільшилась на 68 грн, тобто вартість основних засобів припадає на одного працюючого збільшилась, що є позитивним оскільки озброєність і продуктивність праці збільшується. Порівняно з 2022 роком фондоозброєність збільшилась на 66,74 гривень. Показник фондомісткість в 2023 році збільшився на 0,01 порівняно з 2022 та 2021 роками.

Важливим показником ефективності використання основних засобів є рентабельність основних засобів. Рентабельність основних засобів показує розмір прибутку, що припадає на одиницю вартості основних

виробничих засобів підприємства. Для розрахунку цього показнику необхідно використовувати значення прибутку до оподаткування.

Розрахована за 2022 р. та 2023 р. рентабельність власних основних засобів є занадто великою та порівняно з 2022 роком в 2022 році більша майже в 7,5 разів або на 980 пунктів, в 2023 році більша майже в 5 разів або 567 пунктів. Такі значення можна вважати коректними, тож слід орієнтуватися на рентабельність всіх основних засобів незалежно від власності. Тож, рентабельність всіх основних засобів в 2022 році становила 104,4%, що є найменшим значенням за аналізований період. Порівняно з 2023 роком цей показник зменшився на 46 пунктів, порівняно з 2022 роком цей показник зменшився на 89,5 пунктів. Тобто максимально рентабельні основні засоби були в 2022 році. Зменшення рентабельності всіх основних засобів спричинене змінами основних факторів, таких, як: валовий прибуток від реалізації продукції та середньорічної вартості всіх основних засобів підприємства.

Рентабельність активної частини основних засобів за аналізований період як збільшувалась, так і зменшувалась, при цьому найбільше значення цього показнику було в 2022 році та становило 244,5 %. Порівняно з 2023 роком цей показник збільшився 87 пунктів, а порівняно з 2022 роком – на 31 пункт. Це свідчить про те, порівняно з 2023 роком відбулося поліпшення використання існуючого обладнання та зріст прибутку.

Як і рентабельність активної частини, так і рентабельність обладнання за аналізований період збільшувалась, так і зменшувалась, при цьому найбільше значення даного показнику було в 2022 році та склало 248,269 %. Порівняно з 2023 роком рентабельність діючого обладнання збільшилась на 88 пунктів, порівняно з 2022 роком даний показник збільшився на 30 пунктів.

Крім цього було досліджено рентабельність реалізованої продукції, що показує, яку суму прибутку отримує підприємство з кожної гривні проданої продукції. Станом на 2022 рік рентабельність склала 17,959 %. Порівняно з 2023 роком рентабельність реалізованої продукції збільшилась на 2,449 пункти, порівняно з 2022 роком даний показник зменшився на 4,702 пунктів.

Ключовим показником ефективності використання основних засобів є фондівіддача основних засобів, тобто показник випуску продукції, що припадає на 1 гривню вартості основних засобів. Фондовіддача показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні виробничі засоби, тобто ефективність цього вкладення коштів. Чим вище цей показник, тим краще, тобто тим більше продукції ми отримуємо в розрахунку на 1 гривню вартості основних засобів.

Схема факторної системи фондівіддачі наведено на рис. 2.3.

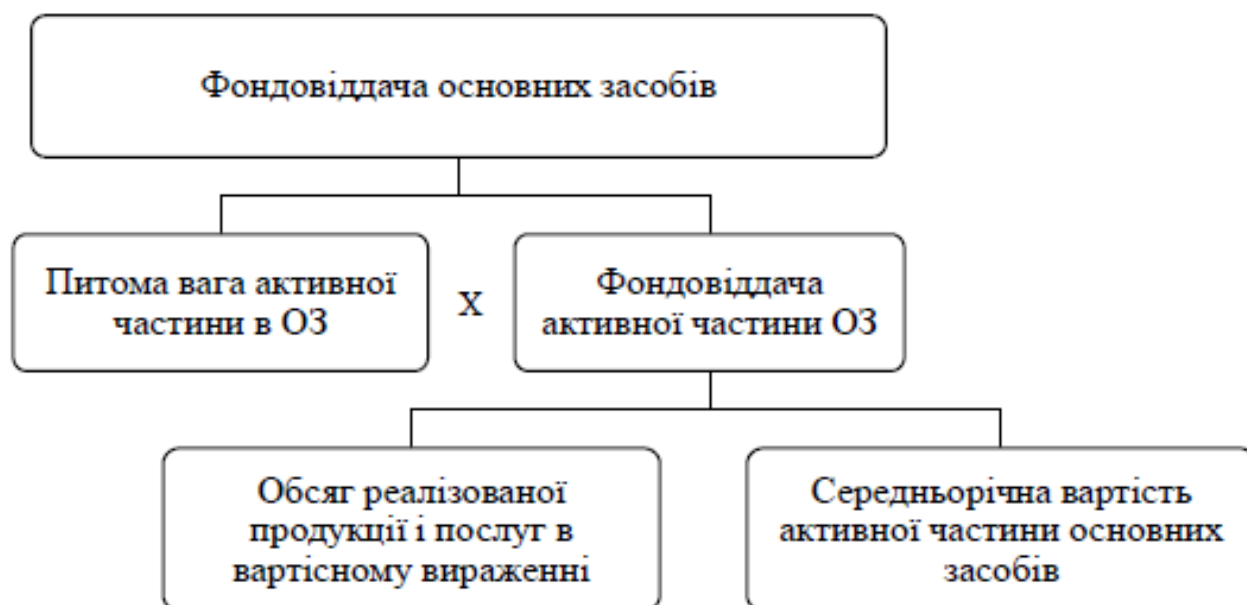

Рис. 2.3. Схема факторної системи фондівіддачі

При розрахунку фондівіддачі слід мати на увазі, що у вартості основних засобів беруть до уваги власні і орендовані засоби; не враховуються основні засоби, що знаходяться на консервації, а також здані в оренду іншим підприємствам.

Розрахунок цього показника може вестися за основними засобами, узятим як за первісною, так і за залишковою вартістю. Однак незалежно від бази обчислення фондівіддачі зміст показника не позбавлений ряду недоліків, які необхідно враховувати в практиці господарювання і економічному аналізі. Цей показник незмірний в часі, так як в чисельнику фігурує річний обсяг

продукції, а в знаменнику вказуються основні засоби, окремі елементи яких мають різні терміни служби, але у всіх випадках перевищують річний відрізок часу.

Рівень фондівдачі залежить перш за все від зміни структури фондів(питомої ваги), від об'єму продукції з гривні, вартості активної частини.

Аналіз фондівдачі проводиться в 2 напрямках: вивчення і вимірювання впливу окремих факторів на фондівдачу; виявлення впливу фондівдачі на об'єм виробництва.

ТОВ «СТЕЛ» є виробничим підприємством та має велику кількість основних засобів, як власних так і орендованих. Для аналізу фондівдачі варто окремо розрахувати фондівдачу власних основних засобів та всіх основних засобів з врахуванням орендних. Показник фондівдачі власних основних засобів не буде відображати реальної ситуації, оскільки співвідношення вартості власних та орендованих основних засобів, що наведений в рис. 2.2 свідчить про те, що в 2022 та 2023 роках фондівдача буде розрахована лише з 20% використовуваних у виробництві засобів. Також варто приділити увагу активній частині основних засобів та розрахувати фондівдачу активної частини основних засобів та окремо фондівдачу діючого обладнання. Розрахунок даних показників провести за весь аналізований період та оформити у вигляді таблиці.

Аналіз показників фондівдачі основних засобів наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз показників фондівдачі основних засобів ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Абсолютні відхилення	
	2021	2022	2023	2021 р до 2023р	2022 р. до 2023р
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	1251745	1451779	1359297	107552,0	-92482,0
Середньорічна вартість власних основних засобів підприємства, тис.грн	25018,5	31229	158738	133719,0	127508,5
Середньорічна вартість всіх основних засобів підприємства, тис. грн, у т.ч.:	146293	149452	233891	87598,5	84439,5
а) активної частини основних засобів, тис. грн, у т.ч.:	132831	142675	99843,5	-32987,0	-42831,0

Продовження таблиці:

б) діючого обладнання, тис. грн	129886	140434	98327,5	-31558,5	-42106,5
Фондовіддача власних основних засобів	50,033	46,488	8,563	-41,470	-37,930
Фондовіддача всіх основних засобів	8,556	9,714	5,812	-2,745	-3,902
Фондовіддача активної основних засобів	9,424	10,175	13,614	4,191	3,439
Фондовіддача діючого обладнання	9,637	10,338	13,824	4,187	3,486

З даних табл. 2.7 видно, що розрахована за 2022 р. та 2023 р. фондівіддача власних основних засобів є занадто великою та порівняно з 2022 роком більша майже в 5 разів, або на 41,47 грн та 37,93 грн відповідно. Такі значення є не коректними, тож слід орієнтуватися на фондівіддачу всіх основних засобів незалежно від власності.

Отже, фондівіддача всіх основних засобів в 2022 році склала 5,812 грн, що є найменшим значенням за аналізований період. Порівняно з 2023 роком даний показник зменшився на 3,902 грн або 40%, порівняно з 2022 роком даний показник зменшився на 2,75 грн або на 32%.

Оскільки у фактичному виробництві задіяні не всі основні засоби, то слід окремо дослідити їх активну частину та обладнання. Фондовіддача активної основних засобів за аналізований період поступово збільшувалась, при цьому найбільше значення даного показнику було в 2022 році та склало 13,61 грн. Порівняно з 2023 роком даний показник збільшився на 3,44 грн або 34%, порівняно з 2022 роком даний показник збільшився на 4,19 грн або на 44,5%. Це свідчить про те, що в розрахунку на 1 гривню вартості активної частини основних засобів зростає кількість реалізованої продукції. До складу активної частини основних засобів ТОВ «СТЕЛ» входять: машини та обладнання та транспортні засоби. Транспортні засоби теж не задіяні у фактичному виробництві тож важливим показником є фондівіддача діючого обладнання. Саме фондівіддача діючого обладнання показує реально скільки випускається продукції на 1 гривню вартості основних засобів, що фактично задіяні у виробництві. Як і фондівіддача активної частини, так і фондівіддача обладнання за аналізований період поступово збільшувалась, при цьому найбільше значення даного показнику було в 2022 році та склало 13,82 грн.

Порівняно з 2023 роком фондвіддача діючого обладнання збільшилась на 3,48 грн або 34%, порівняно з 2022 роком даний показник збільшився на 4,19 грн або на 44,5%. Такі зміни показнику аналогічні динаміці активної частини, це спричинене тим, що переважну більшість вартості активної частини основних засобів складає саме вартість діючого обладнання.

Отже, ці показники свідчать про позитивні зміни, тобто ТОВ «СТЕЛ» ефективно використовує обладнання виключивши чи зменшивши простої обладнання, недовикористання виробничих потужностей, низький коефіцієнт змінності, наявність невстановленого обладнання і тощо.

На рівень фондвіддачі впливають різні фактори, пов'язані як з зміною об'єму продукції, так і з ефективністю використання основних засобів, особливо їх активної частини. Розрахунок впливу факторів можна виконати за допомогою способу ланцюгових підстановок у вигляді таблиці (табл. 2.8).

На приріст продукції впливає як збільшення обладнання та основних фондів у цілому, так і ефективність використання основних засобів. Для розрахунку ефективності використовуємо метод абсолютних різниць (табл. 2.9).

Таблиця 2.8

Розрахунок впливу факторів на фондвіддачу ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Роки	Питома вага активної частини ОЗ	Зміна питомої ваги активних ОЗ	Фондвіддача активної частини ОЗ	Зміна фондвіддачі активної частини ОЗ	Фондвіддача	Причини відхилення	Розрахунок
2021	90,798	-	9,424	-	8,556	-	
2022	95,465	4,668	10,175	0,752	9,714	Зміна питомої ваги активної частини ОЗ	9,714-8,556=1,158
2023	42,688	-52,777	13,614	3,439	5,812		5,812-9,714 = -3,902

З даних табл. 2.8 видно, що зростання фондвіддачі ТОВ «СТЕЛ» в 2023 році на 1,16 відбулося в наслідок збільшення питомої ваги активної частини на 4,7%. В 2022 році відбулося зниження фондвіддачі на 3,902 грн в наслідок зменшення питомої ваги активної частини основних засобів на 52,8%.

Таблиця 2.9

Розрахунок впливу змін на обсяг продукції ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Роки	Абсолютне відхилення середньорічній вартості ОЗ	Фондовіддача базисного періоду	Зміна середньої вартості ОЗ	Абсолютне відхилення фондовіддачі	Середньорічна вартість ОЗ	Зміна фондовіддачі
2021	-	-	-	-	146293	-
2022	3159	8,556	27029,7	1,158	149452	173004
2023	84439	9,714	820242	-3,902	233891	-912724

З розрахунку впливу змін на обсяг продукції ТОВ «СТЕЛ» видно, що чистий дохід від реалізації в 2023 році збільшився на 200 034 тис. грн. Це відбувається за рахунок збільшення середньорічної вартості основних фондів на 27 029,7 тис. грн і збільшення фондовіддачі на 173 004 тис. грн. В 2022 році відбулося зменшення обсягу реалізації продукції на 92 482 тис. грн за рахунок збільшення середньорічної вартості основних фондів на 820 242 тис. грн і зменшення фондовіддачі на 912 724 тис. грн.

Для попереднього аналізу ефективності використання основних засобів розраховувались значення показників: фондовіддачі, рентабельності основних засобів та питомої ваги активної частини основних засобів у їх загальній сумі.

Показники оцінки ефективності використання основних засобів поділяють на три групи [48]:

- узагальнюючі;
- часткові;
- техніко-експлуатаційні.

До узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів відносять фондовіддачу і рентабельності основних засобів, які дозволяють оцінити дві сторони економічної ефективності їх використання - кількісну і якісну. Однак кожен з них може підвищуватися або знижуватися на

підприємстві за один і той же проміжок часу. Тому в процесі порівняльної оцінки ефективності використання основних засобів двох і більше підприємств або періодів виникають труднощі, адже окремі підприємства при достатньо високих показниках фондівдачі мають низькі показники рентабельності і навпаки. Усунути цей недолік дає можливість розрахунок інтегральних показників.

Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів (1) відображає середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожен гривню коштів, які вкладені в основні засоби та розраховується за формулою (2.1):

$$Ef_1 = \sqrt{\PhiВ \times P_{OЗ}}, \quad (2.1)$$

де $\PhiВ$ – фондівдача;

$P_{OЗ}$ – рентабельність основних засобів.

де $\PhiВ$ – фондівдача;

$P_{OЗ}$ – рентабельність основних засобів.

Другий інтегральний показник ефективності (2) дозволяє крім фондівдачі та рентабельності основних фондів врахувати рівень ефективності використання основних засобів для здійснення трудової діяльності та розраховується за формулою (2.2):

$$Ef_2 = \sqrt{\PhiВ \times P_{OЗ} \times \frac{ПП}{OЗ_{ср}}}, \quad (2.2)$$

де $ПП$ – продуктивність праці;

$OЗ_{ср}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

Дані для аналізу ефективності використання основних засобів наведені у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022р.	2023 р.	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
				2021р. від 2023р.	2022. від 2023р.	2021р. від 2023р.	2022р. від 2023р.
Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	146293	149452	233891	3159	84439	156,499	159,878
Фондовіддача, грн	8,556	9,714	5,812	1,158	-3,902	59,828	67,922
Рентабельність (збитковість) ОЗ, %	193,895	150,664	104,372	- 43,231	-46,292	69,275	53,829
Продуктивність праці, грн	645,895	755,348	712,047	109,453	-43,301	94,267	110,242
Рівень Ефективності використання ОЗ, %	0,0044	0,0051	0,0030	0,0006	- 0,002	60,2351	68,9535
Перший інтегральний показник, грн	4,0731	3,8256	2,4629	- 0,2475	-1,3628	64,3782	60,4663
Другий інтегральний показник, грн	0,0271	0,0272	0,0136	0,0001	-0,0136	49,9647	50,2101

За аналізований період фондовіддача основних засобів знизилася на 3,902 грн. або 40,172 %. Рентабельність основних засобів є не високою та відсутнє поступове збільшення чи зменшення показників, а саме найбільше значення показника було в 2023 році, а найменше в 2022 році.

Значення інтегрального показника дозволяє зробити оцінку економічної ефективності використання основних засобів. З трьох періодів відносно кращі показники використання основних засобів були у 2022 році, де перший інтегральний показник вищий і складає 4,07 грн. Зазначимо, що загалом підприємство має низькі показники віддачі основних засобів та їх використання за аналізований період погіршились. Про це свідчить зниження другого інтегрального показника величина якого зменшилась з 0,0271 до 0,0136 грн.

Часткові показники характеризують економічну ефективність використання окремих груп і елементів основних засобів. До них належать: фондвіддача активної частини основних засобів;

рентабельність активної частини основних засобів;

інтегральний показник ефективності використання активної частини основних засобів.

Індекс інтегрального показника характеризує збільшення або зменшення інтегральної ефективності використання активної частини основних засобів за звітний рік у порівнянні з попереднім (базовим) періодом.

Зіставлення індексів фондвіддачі, рентабельності і інтегральної ефективності використання основних засобів, розрахованих до вартості активної частини основних засобів, з індексом узагальнюючих показників дозволить виявити резерви росту фондвіддачі і рентабельності за рахунок кращого використання їх активної частини (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Розрахунок інтегрального показника оцінки використання активної частини основних засобів ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр.

Показники	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
				2021р. Від 2023р.	2022р. Від 2023р.	2021р. Від 2023р.	2022р. Від 2023р.
Виручка від Реалізації продукції, тис. грн	1251745	1451779	1359297	200034	-92482	93,630	108,592
Прибуток (збиток), тис. грн	283 655	225 170	244 117	-58485	18947	108,415	86,061
Середньорічна вартість активної частини ОЗ, тис.грн	132831	142675	99843,5	9844	-42831	69,980	75,166
Частка активної частини основних засобів у загальній їх вартості, %	90,798	95,465	42,688	4,668	-52,777	44,716	47,014
Фондовіддача активної частини ОЗ, грн	9,424	10,175	13,614	0,752	3,439	133,796	144,470
Рентабельність активної частини ОЗ, %	213,546	157,820	244,500	-55,726	86,679	154,923	114,495

Перший інтегральний показник використання активної частини ОЗ, грн	448,594	400,735	576,948	-47,859	176,212	143,972	128,612
--	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Розрахунки з табл. 2.11 свідчать, що ефективність використання активної частини основних засобів на ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр. покращилась. На це вказує збільшення інтегрального показника на 176,21 грн, або 44%, який становить 576,948 грн. Слід відзначити, що інтегральний показник ефективності використання основних засобів за цей же навпаки зменшився на 35,6%. Тенденція зміни цих показників пояснюється зменшенням розміру фондівіддачі основних засобів на 40 % та збільшенням активної їх частини на 34 %.

Отже, провівши аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «СТЕЛ» було досліджено зміни фондівіддачі, фондоємності, фондоозброєності, рентабельності основних засобів та розраховано 2 типи інтегральних показників використання основних засобів.

Висновки до другого розділу

Згідно з наказом про облікову політику ТОВ «СТЕЛ» бухгалтерський облік операцій здійснюється автоматизовано з використанням ERP системи «1С: Підприємство 8.2» за допомогою конфігурації «Управління виробничим підприємством».

Результатами роботи в «1С: Підприємство» є формування первинних документів, які мають вигляд заповнених затверджених типових форм для всіх підприємств.

Для аналітичного обліку основних засобів передбачено «Інвентарна картка обліку основних засобів» (типова форма ОЗ-6), яку застосовують для

всіх видів основних засобів, заповнюють в одному примірнику на підставі Акту приймання передачі основних засобів».

Поточний облік основних засобів на ТОВ «СТЕЛ» можна поділити на 4 ділянки обліку, а саме: надходження, амортизація, поточний облік, вибуття. В даному розділі описана методика ведення кожної ділянки обліку.

Крім того, слід зазначити, що обліковою політикою ТОВ «СТЕЛ» було обрано використання прямолінійного методу амортизації для всіх об'єктів основних засобів. Також в даному підрозділі представлена схема документування операцій з обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.

Проведений аналіз структури та динаміки основних засобів ТОВ «СТЕЛ» за двома напрямками: дослідження забезпеченості основними засобами та аналіз руху основних засобів показав, що на підприємстві облік та аналіз основних засобів ведеться за 4 групами. В 2022 та 2023 році для виробництва підприємством було задіяно більша кількість орендованих власних засобів, ніж власних.

Співвідношення орендованих основних засобів до власний складало 80% на 20%. В 2022 році відбулося відчутне зменшення орендованих активів з 80% до 32%. Дані зміни в структурі основних засобів відбулись в першу чергу зв'язку з тим, що ТОВ «СТЕЛ» перейшло на облік за міжнародними стандартами.

При аналізі ефективності використання основних засобів були розраховані показники фондоозброєності, фондомісткості, фондівіддачі та рентабельності основних засобів, також був проведений розрахунок впливу факторів на фондівіддачу та змін на обсяг продукції, крім того розраховані інтегральні показники ефективності використання основних засобів.

З результатами аналізу можна сказати, що фондоозброєність збільшилась на 68 грн. Фондовіддача всіх основних засобів в 2022 році склала 5,81 грн, що є найменшим значенням за аналізований період але, при цьому

фондовіддача активної частини основних засобів була найбільшою в 2022 році та склала 13,61грн.

Значення інтегрального показника дозволило зробити оцінку економічної ефективності використання основних засобів. З трьох періодів відносно кращі показники використання основних засобів були у 2022 році, де перший інтегральний показник вищий і складає 4,07 грн. Зазначимо, що загалом підприємство має низькі показники віддачі основних засобів та їх використання за аналізований період погіршились. Про це свідчить зниження другого інтегрального показника величина якого зменшилась з 0,0271 до 0,0136 грн. Але використання активної частини основних засобів на ТОВ «СТЕЛ» за 2021-2023 рр. покращились.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ УТОВ «СТЕЛ»

3.1. Рекомендації щодо вдосконалення організації обліку основних засобів на підприємстві

Товариство «СТЕЛ» є великим гравцем на ринку виробництва офісних меблів не лише в Україні. Підприємство має велику кількість спеціалізованого дорогоцінного обладнання та унікальних машин та форм виробництва якісної продукції. Облік в товаристві покладений на бухгалтерську службу, яка представлена двадцятьма висококваліфікованими спеціалістами на чолі з головним бухгалтером. Незважаючи на багаторічний досвід та достатню кількість кадрів організації обліку основних засобів на підприємстві має ряд значних недоліків.

Основним документом з організації обліку на підприємстві є Облікова політика, де вказані основні правила та способи ведення бухгалтерського обліку. В обліковій політиці стосовно обліку основних засобів підприємство самостійно встановлює вартісний критерій признання та методи амортизації основних засобів та необоротних матеріальних активів.

Вибір розміру вартісного критерія визнання та активу призводить до можливого виникнення податкових різниць, що в свою чергу збільшують базу оподаткування податку на прибуток, тим самим збільшуючи саму суму податку, а також призводять до марного витрачання трудових ресурсів підприємства та зростання податкових ризиків. Але при дотриманні податкового розміру вартісного критерія визнання основних засобів можливо уникнути вище згаданих проблем. Оскільки раціональним вирішенням даного питання слід керуватися Податковим кодексом, то воно не може бути

заходом підвищення ефективності організації обліку, на відміну від методу амортизації.

Для підвищення ефективності організації обліку основних засобів на підприємстві можливо виділити проблемні питання організації та модернізації даної ділянки обліку. Ділянки вдосконалення організації обліку основних засобів схематично зображені на рис. 3.1.

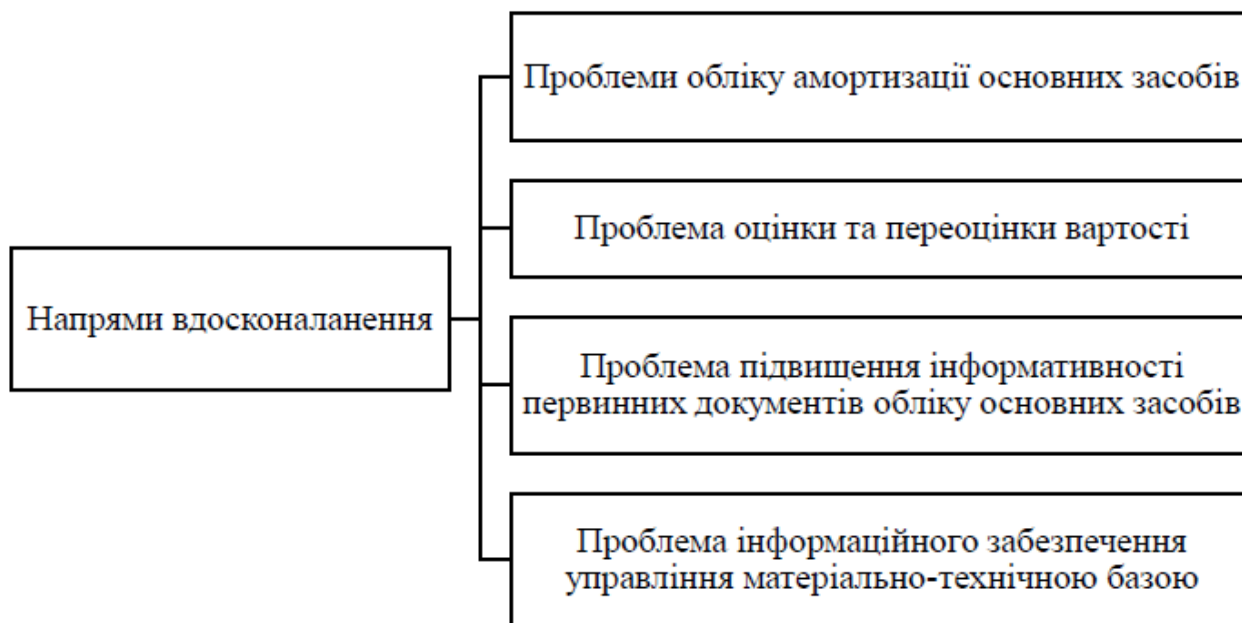

Рис. 3.1 Ділянки вдосконалення організації обліку основних засобів

Вибір методу амортизації є одним з важливіших питань облікової політики підприємства. Амортизація є одним з інструментів податкової політики підприємства, оскільки при виборі оптимального методу можливо досягти оптимізації податкових платежів.

Обліковою політикою ТОВ «СТЕЛ» визначено, що амортизація всіх основних засобів незалежно від групи розраховується за прямолінійним методом. Даний метод має низку недоліків та переваг. До основної переваги можливо віднести те, що розрахунок амортизаційних відрахувань є дуже простим, оскільки вартість об'єкта основних засобів списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації.

Основними недоліком прямолінійного методу є те, що:

розрахунок не враховує можливість швидкого морального зносу активів; не звертається увага на відмінність виробничих потужностей основних засобів в різні роки експлуатації; нехтується ймовірність значного збільшення витрат на ремонт об'єкта основних засобів особливо в останні роки експлуатації.

Для вибору оптимального методу амортизації слід зробити умовний поділ основних засобів на 2 типи:

безпосередньо зайняті у виробництві, допоміжні та обслуговуючі (рахунки обліку 104, 105, 106);

інші основні засоби, які в основному представляють інфраструктуру підприємства (рахунки обліку 102, 103, 109).

Отже, обраний підприємством прямолінійний метод амортизації є оптимальний лише для другого типу основних засобів, які в основному представляють лише інфраструктуру підприємства. Активи цієї групи фактично не приймають участь у виробництві та не вичерпують планований потенціал при зміні обсягів виробництва. Тим самим списання їх вартості в більшості випадків не збільшує виробничу собівартість виробленої продукції, а входить до складу адміністративних витрат, витрат на збут.

Стосовно першого типу об'єктів, то для всіх основних засобів, щодо яких є можливість достовірно та з мінімальними витратами визначити обсяг виробленої продукції, доцільним є використання виробничого методу амортизації. Саме цей метод забезпечує пропорційність і відповідність величини нарахованої амортизації обсягу продукції. При застосуванні даного методу можна реально оцінити стан об'єкту основних засобів. Єдиним недоліком даного методу є те, що важко спрогнозувати виробничу потужність об'єкта протягом всього терміну його експлуатації.

Також оскільки ТОВ «СТЕЛ» веде бухгалтерський облік відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності то облік основних засобів регламентується МСБО 16 «Основні засоби». В п. 43 МСБО 16 «Основні

засоби» сказано, що коли термін експлуатації окремих суттєвих частин об'єкта основних засобів відрізняється від терміну експлуатації решти його частин, їх слід амортизувати окремо. Даний варіант дозволить уникнути модернізації активу та переоцінки його виробничої потужності. Але при цьому збільшить витрати трудових ресурсів та ускладнить облік.

Тож, на даному етапу розвитку підприємства та обліку варто залишити прямолінійний метод амортизації лише для невиробничих основних засобів, а для безпосередньо зайнятих у виробництві, допоміжних та обслуговуючих основних засобів слід змінити на виробничий метод амортизації.

Проблемною ділянкою обліку основних засобів є їх переоцінка, оскільки в бухгалтерському обліку та бухгалтерській звітності основні засоби повинні відображатися об'єктивно, їх вартість повинна відповідати їх реальному моральному та фізичному стану.

З необхідністю відображати фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів, датою переходу є 01.01.2022, керівництвом ТОВ «СТЕЛ» було прийняте рішення про переоцінку основних засобів. Але умови ринку диктують необхідність своєчасної та об'єктивної оцінки основних засобів, де особливе місце займає оцінка їх реальної вартості. Тож відображена вартість основних засобів в 2022 та 2023 рр. не була об'єктивною, а саме об'єктивна оцінка об'єктів бухгалтерського обліку дає можливість підвищити інформаційну достовірність бухгалтерського обліку та звітності.

Основною проблемою обліку за первісною вартістю є те, що величина активів неухильно варіюється з плином часу. Ухвалення своєчасних і обґрунтованих рішень безпосередньо залежить від оперативності і точності бухгалтерської інформації.

Відповідно до П(с)БО 7 «Основні засоби» переоцінка основних засобів не є обов'язковою та проводиться лише за власним бажанням підприємства.

Відповідно до п. 31 МСБО 16 «Основні засоби» переоцінки слід проводити з достатньою регулярністю, так щоб балансова вартість суттєво не

відрізнялася від тієї, що була б визначена із застосуванням справедливої вартості на кінець звітного періоду.

Оскільки національні та міжнародні стандарти не надаються певну періодичність переоцінки, то слід усувати розбіжності у вартості основних засобів на момент прийняття до обліку та на звітну дату можна шляхом проведення щорічних переоцінок однорідних груп об'єктів основних засобів.

Ефективне функціонування кожного суб'єкта господарювання значною мірою залежить від обґрунтованості побудови системи бухгалтерського обліку, яка є інформаційною підсистемою управління та контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств. Тому зараз існує потреба в підвищенні інформативності документації в цілому, та документації з руху основних засобів, зокрема.

Використовувані типові форми первинних документів з обліку основних засобів та інвентаризаційні описи дублюються один одного. Форми ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів», ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів» та ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів» є подібними за змістом. В типовій формі ОЗ-1 «Акт приймання-передачі основних засобів» відсутні відомості про надходження, а саме номер договору і прибуткового документа, також спосіб надходження об'єкта, термін корисного використання, ліквідаційну вартість і метод амортизації, тож необхідно доповнити дану форму відсутніми елементами. Також Інвентарну картку слід розширити, та забезпечити такими показниками, як спосіб надходження; джерело фінансування; стан об'єкта на момент надходження; строк корисного використання; справедлива і ліквідаційна вартість; метод амортизації; дата і результати переоцінок; залишкова вартість активів на момент вибуття. В Акті списання основних засобів (типових форм ОЗ-3, ОЗ-4) необхідно вказувати термін корисного використання і ліквідаційну вартість об'єкта.

Цим топовим формам вже майже 25 років, більшість з них морально зстаріли, крім того форми не містять необхідної інформації. Оновлення яких

приведе до зниження трудомісткості облікових робіт, підвищення інформативності документів, скороченню документообігу.

Отже, центральним документом обліку повинна бути Облікова картка об'єкта основних засобів, при цьому даний документ повинен містити інвентарну частину, в якій зазначено: повне найменування та призначення об'єкта, техніко-економічні показники, плановий строк використання чи обсяг виробництва, інвентарний, заводський та паспортні номери, матеріально-відповідальну особу; та облікову частину, в якій міститься інформація про: переоцінку, нараховану амортизацію, ремонтні роботи та результати інвентаризації. Облікова частина повинна періодично оновлюватися, щоб в даному документі містилася вся актуальна інформація про об'єкт. Найкращим варіантом є автоматичне заповнення облікової частини при проведенні щомісячного розрахунку амортизації та щорічній переоцінці, а також при ремонтних роботах.

При цьому ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів», З-8 «Картка обліку руху основних засобів» та ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів» слід виключити з обліку оскільки дані документи із запровадженням Облікової картки об'єкта основних засобів втрачають необхідність.

Тоді схема документування буде мати меншу кількість об'єктів та зменшиться рух даних по первинних документах.

При оновленні схеми документування операцій з обліку основних засобів відбудуться таких рух документів:

1) Первісний облік: При надходження об'єкту основних засобів з Актом приймання-передачі основних засобів заповнюється інвентарна частина Облікової картки об'єкта основних засобів.

2) Поточний облік: підставі акту здійснюється запис до облікової частини Облікової картки об'єкта основних засобів

3) З Облікової картки об'єкта основних засобів вносяться зміни до Розрахунку амортизації щодо збільшення балансової вартості основних засобів на суму витрат, пов'язаних із завершенням модернізації, реконструкції

4) За даними Облікової картки об'єкта, а також за даними форм розрахунку амортизації в кінці місяця заповнюються картки обліку основних засобів.

5) Інвентарні картки, а також картки обліку руху основних засобів зв'язуються з даними синтетичного обліку.

6) У кінці звітного року за даними карток обліку руху основних засобів та за даними синтетичного обліку заповнюються дані звітності щодо основних засобів.

7) Після ліквідації основних засобів і складання актів на їх списання перший примірник акту передається до бухгалтерської служби, де на його підставі робиться запис до Облікової картки об'єкта основних засобів, яка зберігається протягом деякого часу.

Оновлена схема з документування операцій з обліку основних засобів зображена на рис. 3.2.

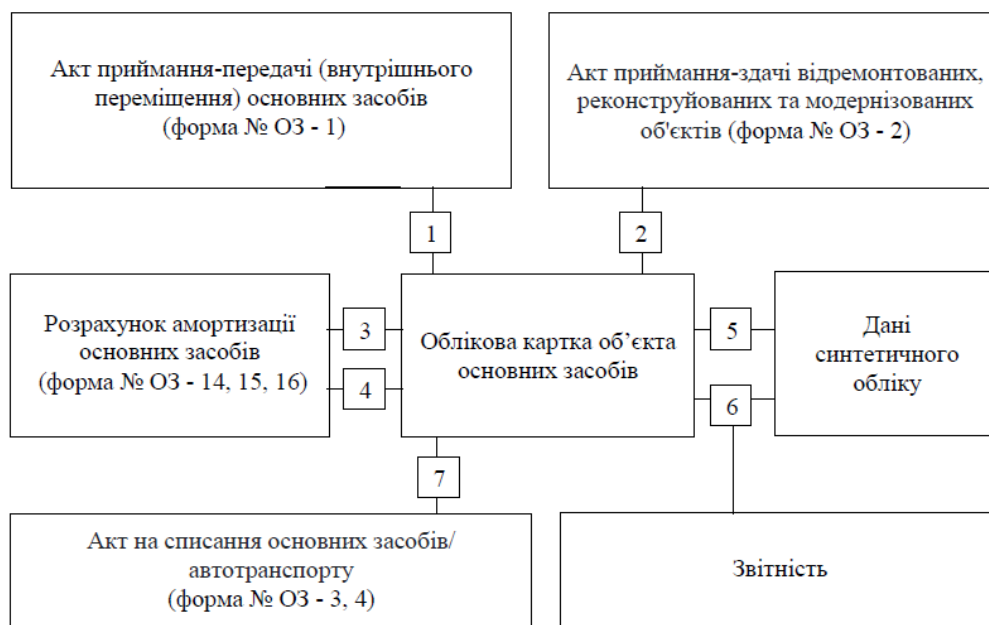

Рис. 3.2. Оновлена схема документування операцій з обліку основних засобів

Проблема інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою є актуальною для ТОВ «СТЕЛ». Підприємство зараз для обліку використовує програму 1С, яка не повністю задовольняє потреби користувачів.

Український ринок програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку наповнений значною кількістю продуктів, такими, як: «1С: Бухгалтерія для України»; «Парус-Бухгалтерія»; «Діловод»; «SAP»; «IT-Enterprise: Бухгалтерія»; «1С-ПРО» та інші. Дані програмні продукти відрізняються за функціональністю, об'єктами обліку, призначенням, комплексністю функцій, якістю, обсягу оброблюваної інформації та вартістю. При виборі програми необхідно проаналізувати всі ці критерії та зробити оптимальний для підприємства вибір.

Не дивлячись на прийняті Указ президента України №133/ 2022 [23] санкції, найбільшою популярністю продовжує користуватися програма «1С:Бухгалтерія». Дана програма має як і ряд недоліків, так і переваг. Суттєвою відмінністю та недоліком якої відсутності можливості ведення бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів. Така функціональна опція доступна в обмеженій кількості облікових програм, з вище згаданих лише в «IT-Enterprise: Бухгалтерія», «SAP» та «1С-ПРО». Для підприємств, які ведуть облік за міжнародними стандартами, цей функціонал є дуже важливим.

Слід зауважити, що ТОВ «СТЕЛ» великим та складним підприємством з багатьма виробничими процесами та для якого оперативний облік повинен бути максимально автоматизованим. ERP-системи повинна бути здатна не лише на бухгалтерський та фінансовий облік, а управлінський та забезпечувати вищій менеджмент компанії інформацією для відстеження траєкторії розвитку підприємства.

З таким великим обсягом даних, кількістю номенклатур та виробничих специфікацій підприємству необхідне створення нової ERP-

системи чи професійне налаштування вже існуючої системи налаштовуючи її повністю засвоїми потребами, а не використання типових продуктів, таких, як 1С.

У табл. 3.1 здійснено узагальнення інформації стосовно пропозицій щодо удосконалення організації обліку основних засобів.

Таблиця 3.1

Пропозиції щодо удосконалення організації обліку основних засобів у ТОВ «СТЕЛ»

Напрями удосконалення	Пропозиції
Проблеми обліку амортизації основних засобів	<p>1) Зробити умовний поділ основних засобів на 2 типи: безпосередньо зайняті у виробництві, допоміжні та обслуговуючі та інші основні засоби, які в основному представляють інфраструктуру підприємства.</p> <p>2) До зайнятих у виробництві основних засобів застосувати виробничий метод амортизації, а для інфраструктурних основних засобів залишити прямолінійний метод</p> <p>3) Спрогнозувати виробничу потужність безпосередньо зайнятих у виробництві об'єктів основних засобів та зробити їх переоцінку.</p> <p>4) Внести зміни до Облікової політики підприємства щодо нового обраного методу амортизації.</p>
Проблема оцінки та переоцінки вартості	<p>1) Забезпечити проведення щорічних переоцінок однорідних груп об'єктів основних засобів.</p> <p>2) Ліквідувати повністю амортизовані основні засоби, якщо такі активи є дієздатними, то слід шляхом переоцінки встановити їх справедливу вартість.</p>
Проблема підвищення інформативності первинних документів обліку основних засобів	<p>1) Виключити з використання деякі типові форми обліку основних засобів такі, як: ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів», ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів» та ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів» втрачають необхідність.</p> <p>2) Запровадити в облік нову комплексну форму «Облікова картка об'єкта основних засобів».</p> <p>3) У зв'язку зі змінами в первинному обліку розробити новий графік документообігу з обліку основних засобів.</p>
Проблема інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою	<p>1) Розглянути пропозиції ІТ-ринку стосовно інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою.</p> <p>2) Обрати існуючу ERP-система чи звернутися до ІТ-компаній стосовно розробки унікальної ERP-система повністю за своїми потребами.</p>

Реалізація даних пропозицій дозволить підприємству скоротити трудові витрати працівників бухгалтерської служби та зменшити амортизаційні відрахування, а також забезпечувати вищій менеджмент компанії інформацією для відстеження траєкторії розвитку підприємства.

У сучасних умовах ведення бізнесу виникає необхідність розроблення та впровадження ефективної системи контролю, яка б сприяла підвищенню якості та ефективності роботи підприємства, економії, оптимізації та вдосконаленню господарських процесів, а також давала б можливість своєчасно виявляти та усувати помилки. Однією із форм контролю, що застосовуються в практичній діяльності є внутрішній аудит.

Відповідно до Міжнародного стандарту аудиту 610 «Використання роботи внутрішніх аудиторів» діяльність внутрішнього аудиту - це діяльність з оцінки, що організована як підрозділ суб'єкта господарювання або надається йому як послуга. Її функції охоплюють також перевірку, оцінку та моніторинг адекватності й ефективності внутрішнього контролю [35].

Організація системи внутрішнього аудиту ТОВ «СТЕЛ» здійснюється з урахуванням специфіки галузі, в якій воно здійснює свою діяльність, особливостей виробництва, а також організаційно правової форми. Товариство проводить обов'язковий аудит фінансової звітності та оприлюднює її на своїй веб-сторінці разом з аудиторським висновком.

Однією з найбільш важливих проблем при проведенні аудиторських перевірок є проблема аудиту обліку на підприємствах основних засобів. Основні засоби, як правило, характеризуються найбільшою питомою вагою в основному капіталі організації. Від таких показників основних засобів, як їх кількість, технічний рівень, ефективність використання та вартість, безпосередньо залежать кінцеві результати поточної діяльності на підприємствах. Від основних засобів залежить, чи отримає підприємство прибуток або збиток. Також від основних засобів залежать обсяги продукції, що випускається, рентабельність, фінансова стійкість.

Основними методами, що використовуються при аудиті основних засобів є опитування, фактична перевірка, перерахунок, документальна перевірка, вибіркоче дослідження.

3.2. Рекомендації щодо вдосконалення інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою основних засобів на підприємстві

Як було зазначено раніше у ТОВ «СТЕЛ» існує проблема інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою. Облік на підприємстві ведеться до допомогою програми 1С: Підприємство.

Документи для обліку основних засобів в 1С згруповані в вкладці «Документи», «Основні засоби» (рис. 3.3).

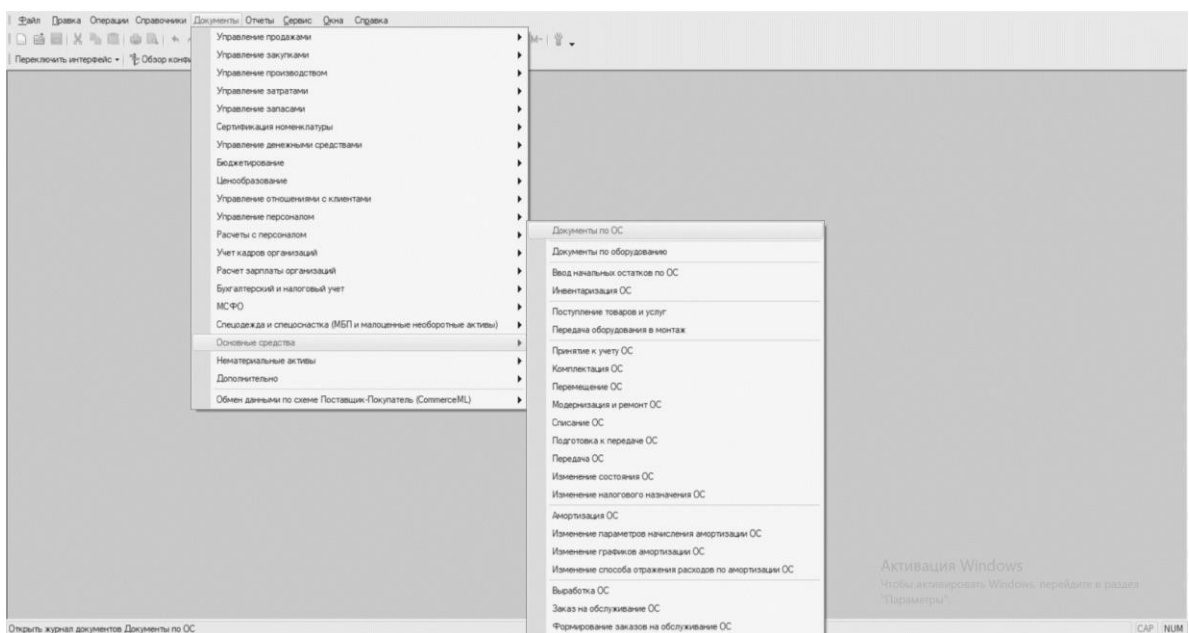

Рис.3.3. Місцезнаходження документів з обліку основних засобів в 1С: Підприємство

В вкладці «Основні засоби» зібрані всі документи обліку основних засобів. Ці документи згруповані в однойменні папки в залежності від характеру документів, що в ній знаходяться. В папці «Документи з

ОЗ» відображаються всі проведені документи обліку основних засобів, а в папці «Документи з обладнання» – лише з обліку обладнання.

Для введення початкових залишків в програмі передбачено окремий однойменний документ, при відкритті папки «Введення початковий залишків» відкривається список проведених документів. При відкритті абсолютно будь-якої папки з даної вкладки спочатку відкривається весь каталог проведених однорідних документів, розглянемо каталог на прикладі документів «Введення в облік». В папці «Введення в облік» знаходяться всі проведені документи з введення в облік. На панелі швидкого доступу розташовані елементи з різними діями стосовно виведених документів.

При активуванні першого елементу «Дії» випадає контекстне меню в якому представлені всі можливі дії щодо документів, деякі з них у вигляді піктограм знаходяться у верхній частині папки. Серед них такі піктограми, як: «Додати», «Додати копіюванням», «Редагувати поточний елемент», «Встановити позначку на видалення», «Встановити інтервал дат», «Пошук по номеру», 4 піктограми з різним відбором та сортуванням, функціональна кнопка «Перейти», що дає можливість перейти по пов'язаній інформації, «Оновлення списку», «Справка» та піктограма «Проводки» при активуванні відкривається запис обраного документу в Журналі проведення (рис. 3.4).

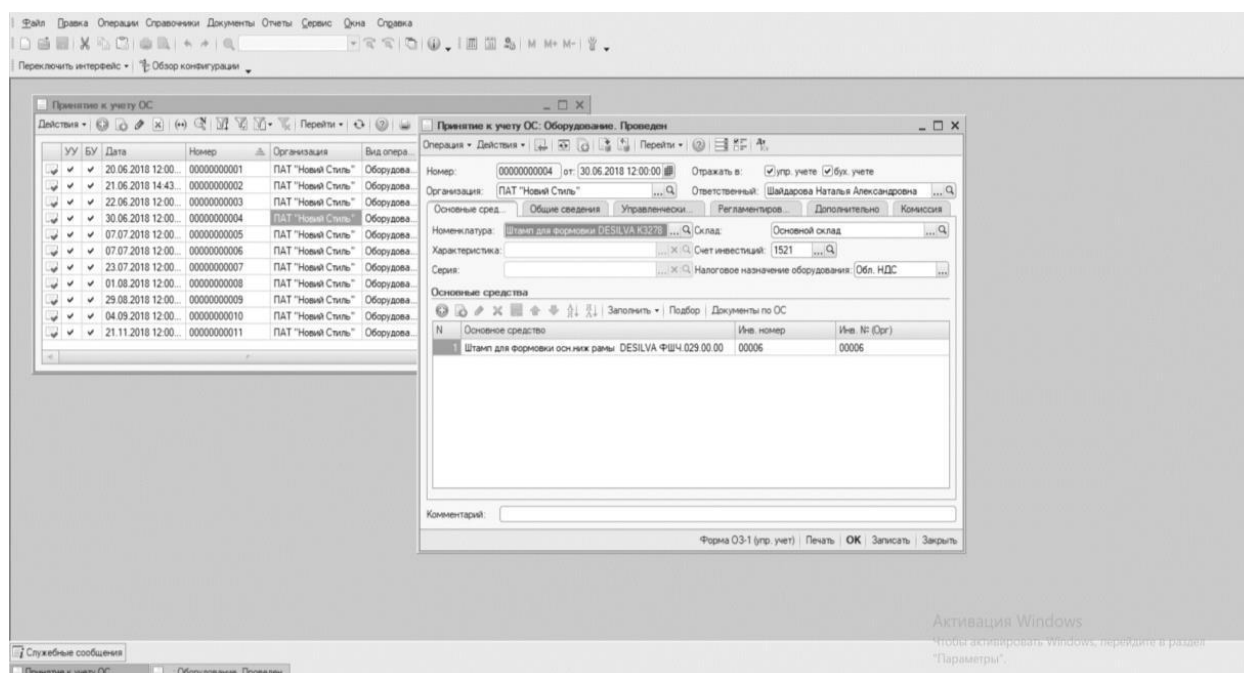

Рис. 3.4. Заповнення документа з введення в експлуатацію основних засобів в 1С: Підприємство

На рис. 3.4. зображено заповнення документа з введення в експлуатацію Штampu для формуванню, після проведення документа в 1С можливо сформувати заповнений Акт введення в експлуатацію (типової форми ОЗ-1).

Звітність щодо основних засобів знаходиться в вкладці «Звіти» в папці «Основні засоби». В даній папці знаходяться Відомість з нарахування амортизації, яку можливо автоматично заповнити за необхідний період. Крім цього в даній папці є можливість сформувати Інвентарну карту об'єкта основних засобів та провести Розрахунок витрат на поліпшення основного засобу (рис. 3.5).

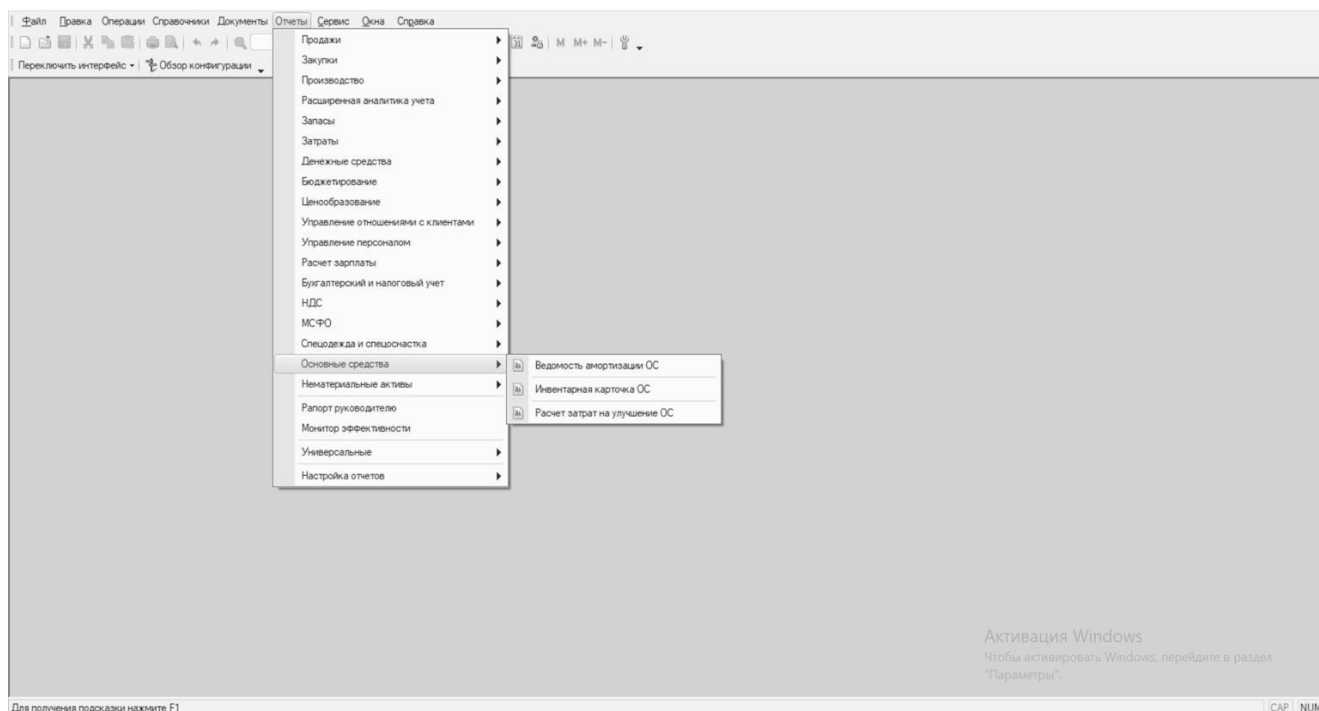

Рис. 3.5. Звітність щодо основних засобів в 1С: Підприємство

В даний час ринок програмних продуктів надзвичайно різноманітний. Фахівці в області ІТ-технологій прагнуть автоматизувати роботу економістів, бухгалтерів, банківських працівників і багатьох інших категорій службовців. Повсюдна автоматизація робочих місць покликана вирішити цілий комплекс проблем: позбавлення бухгалтерів від рутинної роботи при заповненні

різних форм фінансової звітності, виконання складних обчислень, створення надточних креслень, значне зниження трудовитрат працівника, зайнятого пошуком правової інформації, надання зручного інструментарію для створення і обробки текстової та графічної інформації.

Завдяки ІТ-технологіям операції по введенню і обробці даних стали здійснюватися швидше і простіше, при цьому кінцевий результат роботи має більш високу якість, ніж раніше, коли подібні операції виконувалися вручну.

Конкуренція, яка існує сьогодні на ринку програмного забезпечення, змушує розробників програмних продуктів боротися за свого покупця і прагнути до створення програм, що володіють великими функціональними можливостями. В останні роки все частіше і частіше простежується тенденція, коли між собою конкурують не тільки фірми-розробники, а й різні версії однієї і тієї ж програми.

Програма 1С: Бухгалтерія має ряд індивідуальних переваг, які і закріплюють її лідируючі позиції на відповідному ринку. До них відноситься наступне:

широка функціональність, програма забезпечує можливість вести всі необхідні види податкового та бухгалтерського обліку;

універсальність, є можливість модифікації під потреби будь-якого окремо взятого бізнесу, незалежно від його спеціалізації. Крім типових конфігурацій програми, розробниками передбачено спеціалізовані продукти для сільськогосподарських підприємств, підприємство торгівлі, складу, логістики і транспорту, підприємств для громадського харчування, готельного бізнесу тощо;

пристосованість до українського законодавства, розробники «1С» ретельно реагують на зміни в податковому законодавстві, оперативно підлаштовуючи під них продукт. Компанія 1С досить часто випускає оновлення які більш стосуються конфігурацій і рідко - самої платформи 1С:Підприємство. Для отримання можливості отримувати ці оновлення необхідно

оформити не дешево платну підписку. І також іноді модернізація - тривалий процес і робота компанії може тимчасово зупинитися; висока продуктивність програми.

Незважаючи на низку переваг дана ERP-система також ряд певних недоліків. Одним з таких є занадто високе навантаження на комп'ютери. З кожним оновленням програма стає продуктивніше але зі зростанням продуктивності збільшується навантаження на технічне обладнання. Разом с оновленням виробники додають до низку технічних вимог з якими комп'ютер 10 річної давності не в змозі впоратись. Занадто «важкі» програми збільшують час відклику програми, відбувається зростання часу відкриття великих довідників, а також просто знаходження необхідного документу. Крім цього виникають помилки з відкриттям програми, її запуском та в процесі роботи. Для ефективного використання останньої версії необхідно забезпечити весь відділ бухгалтерії та менеджмент компанії комп'ютерами майже останніх моделей. При оновленні технічного обладнання необхідно буде оновити також операційну систему, яка теж, в свою чергу буде навантажувати комп'ютер.

Програма 1С: Бухгалтерія є достатньо складною та неінтуїтивною для побутових користувачів, але для професіоналу відкриваються можливості використання гнучкої системи.

В програмі 1С бажано користуватися лише типовими проводками та типовими субрахунками. Програма не заважає використанню власних субрахунків чи проведенню господарських операцій власноруч але при цьому можливі складності під час закриття періоду. На це слід також звернути увагу.

Крім того необхідно згадати, що сам виробник при реалізації продукту 1С реалізує саму програму. Впровадження програми, її обслуговування надання консультацій не входить до вартості програмного продукту. Для отримання інформаційно-технологічного супроводу необхідно на ринку послуг обрати компанію, що буде надавати послуги висококваліфікованих спеціалістів, мати

оптимальну вартість послуг. Дуже складно вибрати кваліфіковану супроводжуючу компанію, яка надавала б якісну і оперативну підтримку.

Найважливішим недоліком 1С є відсутність можливості обліку за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Аналізуючи низку переваг та недоліків можна зробити висновок, що для ТОВ «СТЕЛ» досить важливим є змінити дану ERP-систему та замінити її на більш прогресивну міжнародну існуючу ERP-систему чи звернутися до ІТ-компаній стосовно розробки унікальної ERP-система повністю за своїми потребами.

Сучасний ринок програмного забезпечення для оптимізації управління ресурсами бізнесу охоплює значний перелік найменувань, проте найчастіше підприємства віддають перевагу виробникам програмних продуктів, представлених на рис. 3.6.

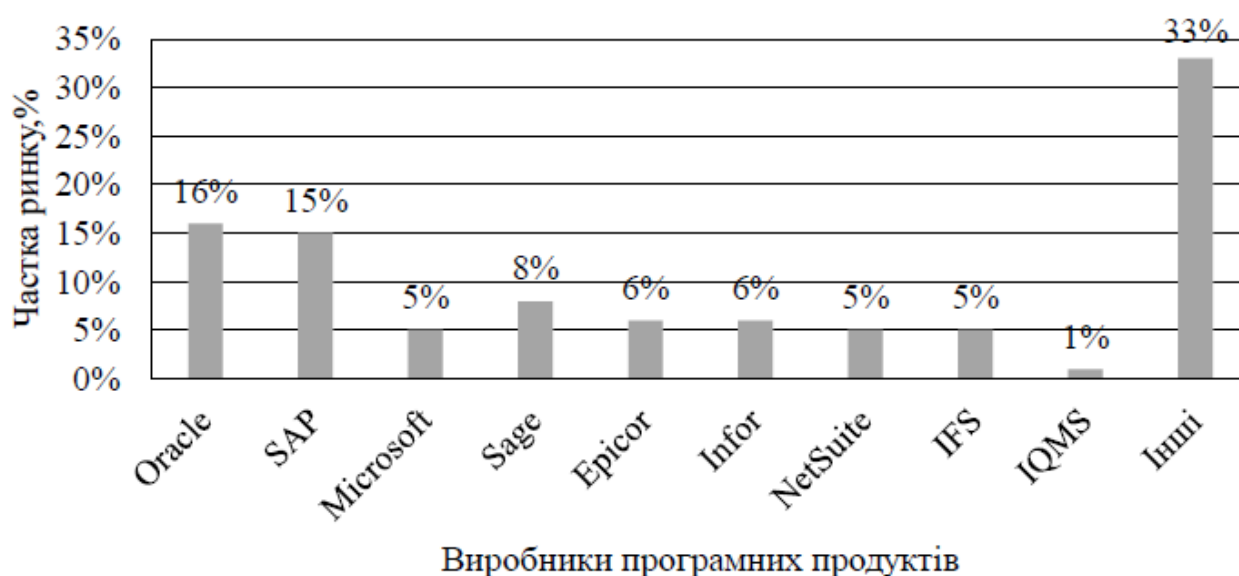

Рис. 3.6. Частка ринку основних виробників ERP-систем [74]

В

В Україні з наведених виробників високим рівнем популярності користується програмне забезпечення SAP, Microsoft Dynamics та 1С: ERP.

Одними з найпопулярніших виробників ERP-систем для американських та європейських замовників є Oracle, SAP і Sage.

Не зважаючи на невисоку частку міжнародного ринку одним із найсучасніших ERP-продуктів є рішення від IFS. Компанія IFS це всесвітньовідомий лідер у сфері розробки та постачання програмного забезпечення для управління бізнес-процесами підприємства для клієнтів по всьому світу, які працюють у сфері виробництва та поширення товарів, займаються технічним обслуговуванням основних фондів та управлінням процесів, що спрямовані на надання послуг. На міжнародному ринку IFS більше 25 років, її штат нараховує більш ніж 3 300 співробітників.

Слід провести аналіз переваг та недоліків ERP- системи від IFS.

До переваг можна віднести комплексність, оскільки в єдиній інтегрованій системі присутнє управління виробництвом, фінансами, постачанням, ремонтами, персоналом, якістю, документообігом, проектами, загальною ефективністю, інжинірингом, тощо. На відміну від систем-конструкторів, які мають незначну базову функціональність, в IFS Applications надзвичайно глибокі функціональні можливості є вже спочатку, їх не доводиться дописувати.

Також IFS Applications має розвинену функціональність для управління технічним обслуговуванням і ремонтами устаткування і транспортних засобів. IFS конкурує з SAP за світове лідерство в автоматизації фондомістких галузей.

Одним із переваг є підтримка всіх типів виробництва. IFS Applications реалізована таким чином, що добре підходить для процесного, дискретного, проектного та змішаного типів виробництв. IFS Applications пропонує повний огляд ланцюга постачань та процесів, що супроводжують виробництво. Також Можливості управління виробництвом у змішаному режимі, починаючи від рішень для масового виробництва, виробництва на склад та виробництва на замовлення за спеціальними формулами;

Продукт повністю готовий для українського ринку та має повну локалізація. IFS Applications переведена і адаптована до специфіки бізнесу і законодавства України. Є можливість вести бухгалтерію по українським і

міжнародним стандартам як засобами IFS Applications, так і в інтеграції з бухгалтерською системою 1С.

Крім того, особливістю є візуальний вивід даних щодо результатів діяльності для спеціалістів, які приймають рішення в сфері бізнесу. Найбільшим мінусом ERP- системи від IFS є її вартість, яка прораховується в залежності від наповненості системи, але для збільшення ефективності ведення виробничої діяльності підприємства ці витрати є доцільними та вартість підйомна для ТОВ «СТЕЛ».

Висновки до третього розділу

Під час дослідження проблемних питань організації обліку основних засобів на ТОВ «СТЕЛ» було виявлено такі проблеми, як: проблеми обліку амортизації основних засобів; проблема оцінки та переоцінки вартості; проблема підвищення інформативності первинних документів обліку основних засобів; проблема інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою. За результатами роботи було сформовано пропозиції, які полягають у зміні методу амортизації для активної частини основних засобів, у необхідності проведення щорічної переоцінки основних засобів, а також розробці комплексного документу «облікова картка основних засобів», виключення з обліку деяких типових форм, оновлення графіку документообігу та переходу від 1С на ISF Application.

Провівши аналіз переваг та недоліків системи 1С можна зробити висновок, що для ТОВ «СТЕЛ» важливо змінити дану ERP-систему та змінити її на міжнародну існуючу чи звернутися до ІТ-компаній стосовно розробки унікальної ERP-система повністю за своїми потребами. Оскільки сучасний ринок програмного забезпечення для оптимізації управління ресурсами бізнесу охоплює значний перелік найменувань, був проведений аналіз найбільш

відомих розробників та наведено їх частку на міжнародному ринку. Серед наведених розробників було обрано IFS. Потім був проведений аналіз переваг та недоліків ERP- системи від IFS.

ВИСНОВКИ

Основні засоби відіграють значну роль в виробничому процесі організації. Від того, які засоби праці експлуатуються, в якому стані вони знаходяться і якому рівні технічного розвитку вони відповідають, залежить результат діяльності компанії і його рівень. Успішне вирішення завдань управління основними засобами та обґрунтування інвестиційної політики в їх частині вимагає ефективного обліку, аналізу та різнобічного використання інформації, яка надається.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, а саме про їх визнання, оцінку та порядок відображення в обліку визначаються у НП(С)БО 7 «Основні засоби» та у МСБО 16 «Основні засоби».

Об'єктом дослідження було обрано Приватне акціонерне товариство «СТЕЛ», що займається виробництвом власних стільців, крісел та офісних меблів.

Під час здійсненого фінансового аналізу ТОВ «СТЕЛ» можна бачити, що окремі показники не відповідають нормативним значенням. Що стосується аналізу структури основних засобів то бачимо, що в 2022 та 2023 роках для виробництва підприємством було задіяно більша кількість орендованих власних засобів, ніж власних. Співвідношення орендованих основних засобів до власних складало 80% на 20%. В 2022 році відбулося відчутне зменшення орендованих активів з 80% до 32%. Дані зміни в структурі основних засобів відбулись в першу чергу в зв'язку з тим, що ТОВ «СТЕЛ» перейшло на облік за міжнародними стандартами. При цьому Міжнародні стандарти дозволяють включити до вартості активів деяку частину активів з права користування.

З даних фінансової звітності ТОВ «СТЕЛ» можна зробити висновок, що облік та аналіз основних засобів ведеться за 4 групами: будівлі та споруди, машини та обладнання, транспортні засоби та інші основні засоби. Рух

основних засобів в ТОВ «СТЕЛ» оформлюється типовими первинними документами що охоплюють операції що відображають надходження, внутрішнє переміщення та вибуття основних засобів. Враховуючи автоматизовану систему ведення обліку в ТОВ «СТЕЛ» в подальшому вся інформація вноситься в 1С:Підприємство 8 з конфігурацією «Управління виробничим підприємством».

Таким чином, організація первинного, аналітичного та синтетичного обліку в ТОВ «СТЕЛ» здійснюється з використанням форм первинних документів та облікових регістрів сформованих в системі управління виробничим підприємством відповідно до вимог чинного законодавства.

В результаті дослідження організації обліку на ТОВ «СТЕЛ» було виявлено такі проблемні ділянки в обліку. Дані проблеми були згруповані за напрямками на: проблеми обліку амортизації основних засобів; проблема оцінки та переоцінки вартості; проблема підвищення інформативності первинних документів обліку основних засобів; проблема інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою.

Обліковою політикою ТОВ «СТЕЛ» визначено, що амортизація всіх основних засобів незалежно від групи розраховується за прямолінійним методом. Оскільки даний метод не є оптимальним для активної частини основних засобів, то пропонується зробити умовний поділ всіх основних засобів на безпосередньо зайняті у виробництві, допоміжні та обслуговуючі та інші основні засоби, які в основному представляють інфраструктуру підприємства. Для перших оптимальним є нарахування амортизації за виробничим методом, для других- прямолінійним.

Проблемною ділянкою обліку основних засобів є їх переоцінка, оскільки в бухгалтерському обліку та бухгалтерській звітності основні засоби повинні відображатися об'єктивно, їх вартість повинна відповідати їх реальному моральному та фізичному стану. З необхідністю відобразити фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів, датою переходу є

01.01.2022, керівництвом ТОВ «СТЕЛ» було прийняте рішення про переоцінку основних засобів. Але умови ринку диктують необхідність своєчасної та об'єктивної оцінки основних засобів, де особливе місце займає оцінка їх реальної вартості. Тож відображена вартість основних засобів в 2022 та 2023 рр. не була об'єктивною, а саме об'єктивна оцінка об'єктів бухгалтерського обліку дає можливість підвищити інформаційну достовірність бухгалтерського обліку та звітності. Крім того національні та міжнародні стандарти не надаються певну періодичність переоцінки, то слід усувати розбіжності у вартості основних засобів на момент прийняття до обліку та на звітну дату можна шляхом проведення щорічних переоцінок однорідних груп об'єктів основних засобів.

Ефективне функціонування кожного суб'єкта господарювання значною мірою залежить від обґрунтованості побудови системи бухгалтерського обліку, яка є інформаційною підсистемою управління та контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств. Тому зараз існує потреба в підвищенні інформативності документації в цілому, та документації з руху основних засобів, зокрема. Використовувані типові форми первинних документів з обліку основних засобів та інвентаризаційні описи дублюються один одного. Тож, на думку автора, слід сформувавши єдиний комплексний документ, а саме Облікову картку об'єкта основних засобів, яка повинна містити інвентарну частину, в якій зазначено: повне найменування та призначення об'єкта, техніко-економічні показники, плановий строк використання чи обсяг виробництва, інвентарний, заводський та паспортні номери, матеріально-відповідальну особу; та облікову частину, в якій міститься інформація про: переоцінку, нараховану амортизацію, ремонтні роботи та результати інвентаризації. Облікова частина повинна періодично оновлюватися, щоб в даному документі містилася вся актуальна інформація про об'єкт. Найкращим варіантом є автоматичне заповнення облікової частини при проведенні щомісячного розрахунку амортизації та щорічній переоцінці, а також при ремонтних роботах. При цьому ОЗ-7 «Опис

інвентарних карток по обліку основних засобів», 3-8 «Картка обліку рухоосновних засобів» та ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів» втрачають необхідність. Тоді схема документування буде мати меншу кількість об'єктів та зменшиться рух даних по первинних документах.

Проблема інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою є актуальною для ТОВ «СТЕЛ». Підприємство зараз для обліку використовує програму 1С, яка не повністю задовольняє потреби користувачів. Слід зауважити, що ТОВ «СТЕЛ» великим та складним підприємством з багатьма виробничими процесами та для якого оперативний облік повинен бути максимально автоматизованим. ERP-системи повинна бути здатна не лише на бухгалтерський та фінансовий облік, а управлінський та забезпечувати вищій менеджмент компанії інформацією для відстеження траєкторії розвитку підприємства. З таким великим обсягом даних, кількістю номенклатур та виробничих специфікацій підприємству необхідне створення нової ERP-системи чи професійне налаштування вже існуючої системи налаштовуючи її повністю за своїми потребами, а не використання типових продуктів, таких, як 1С.

Оскільки сучасний ринок програмного забезпечення для оптимізації управління ресурсами бізнесу охоплює значний перелік найменувань, був проведений аналіз найбільш відомих розробників та наведено їх частку на міжнародному ринку. Серед наведених розробників було обрано IFS. Потім був проведений аналіз переваг та недоліків ERP- системи від IFS. Тож пропозицією стосовно покращення інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою є запровадження саме ERP- системи від IFS.

Таким чином, запровадження означених рекомендацій сприятиме покращенню обліку наявності та руху основних засобів та позитивно вплине на роботу підприємства в цілому.

